

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑ

ΈΚΘΕΣΗ 2019

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΓΙΟΥ
ΠΑΥΛΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ

ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΕΛΛΑΔΑΣ – ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ

Συντάκτης
Μάριος Μαθιουδάκης
Σύμβουλος Ο.Ε.Υ. Β'
Προϊστάμενος Γραφείου Ο.Ε.Υ. Αγίου Παύλου
Άγιος Παύλος, Μάιος 2020

Avenida Paulista 2073, Conj. Nacional, Horsa II, 23º andar - conj. 2303

CEP. 01311-940 – São Paulo – SP

Τηλ.: +55 11 32831231, 32510675 Fax: +55 11 32621096

ecocom-spa@mfa.gr, <http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/office/821>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: ΒΡΑΖΙΛΙΑ – ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	2
1. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ	2
2. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	2
3. ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ – ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	2
3.1. ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	3
4. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑ	4
5. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	4
5.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΧΩΡΩΝ	4
5.1.1. <i>Mercosul</i>	4
5.1.2. <i>Διεθνές Νομισματικό Ταμείο</i>	5
5.1.3. <i>Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου</i>	5
5.1.4. <i>G20</i>	6
5.1.5. <i>BRICS</i>	6
5.2. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ	7
5.3. ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΜΕ ΕΛΛΑΔΑ.....	7
6. ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ	9
1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	9
2. ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	10
3. ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ	11
3.1. ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ.....	11
3.2. ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	11
3.3. ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11
4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	11
4.1. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ.....	11
4.2. ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	14
4.2.1. <i>Εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων</i>	14
4.2.2. <i>Βραζιλιάνικες επενδύσεις στο εξωτερικό</i>	15
4.3. ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	16
4.4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΧΡΕΟΣ	16
5. ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	16
6. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ	16
7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ – ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ	20
1. ΔΙΜΕΡΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ	20
1.1. ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΓΑΘΩΝ	20
1.2. ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	28
2. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	32
3. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	32
4. ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	33
5. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	33
6. ΔΡΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΤΟ ΕΤΟΣ 2019	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ: ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	38
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: ΒΡΑΖΙΛΙΑ - ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

---

1. Στοιχεία γεωγραφίας

Η Βραζιλία είναι η μεγαλύτερη χώρα της Νότιας Αμερικής και συνορεύει με όλα τα κράτη της ηπείρου, εκτός της Χιλής και του Ισημερινού. Βρέχεται από τον Ατλαντικό ωκεανό. Τα ποτάμια της Βραζιλίας αντιπροσωπεύουν το 12% των επιφανειακών υδάτων της γης – η υψηλότερη συγκέντρωση στον πλανήτη.

2. Πληθυσμός

Με 211,509,241¹ κατοίκους, η Βραζιλία είναι η πολυπληθέστερη χώρα της νότιας Αμερικής και η πέμπτη πολυπληθέστερη στον κόσμο.

Στις νοτιοανατολικές πολιτείες παρατηρείται η μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμού. SP, MG, RJ, BA και RS είναι οι πέντε πολιτείες που αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το μισό του πληθυσμού, 22%, 10%, 8%, 7% και 6%, αντίστοιχα.

3. Πολίτευμα - Πολιτικό σύστημα

Το πολίτευμα της Βραζιλίας είναι Προεδρική Ομοσπονδιακή Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Αρχηγός του κράτους και της ομοσπονδιακής κυβέρνησης είναι ο Πρόεδρος (4ετής θητεία), σήμερα κ. Jair Bolsonaro, προερχόμενος από το κόμμα PSL. Ανέλαβε την προεδρία τον Ιανουάριο του 2019.

Η ομοσπονδιακή νομοθετική εξουσία ασκείται από το Εθνικό Κογκρέσο, αποτελούμενο από τη Βουλή των Αντιπροσώπων και τη Γερουσία, που αντιπροσωπεύουν το λαό και τις πολιτείες (συμπεριλαμβανομένης της ομοσπονδιακής περιοχής), αντίστοιχα. Μέρος της νομοθετικής εξουσίας αποτελεί και το Ελεγκτικό Συνέδριο (TCU), αρμόδιο για τον έλεγχο και την εποπτεία της δημόσιας διοίκησης.

Τα όργανα της δικαστικής εξουσίας περιλαμβάνουν το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο (STF), το Ανώτατο Δικαστήριο (STJ), τα Ομοσπονδιακά Περιφερειακά Δικαστήρια (TRF), Δικαστήρια και Δικαστές για θέματα εκλογικά, εργασιακά, στρατιωτικά, καθώς και τα Πολιτειακά Δικαστήρια και Δικαστές.

Οι τρεις εξουσίες είναι ανεξάρτητες.

Οι πολιτείες είναι αυτόνομες οντότητες, που μαζί, συνθέτουν την Ομοσπονδία. Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον/ην Κυβερνήτη (4ετής θητεία). Η νομοθετική από τη Βουλή και η δικαστική από πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια Δικαστήρια. Σήμερα, η Βραζιλία απαρτίζεται από 26 πολιτείες και μία ομοσπονδιακή περιοχή, όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα Μπραζιλία.

- Βόρειες πολιτείες – συντομογραφία: Acre – AC, Amará – AP, Amazonas – AM, Pará – PA, Rondônia – RO, Roraima – RR, Tocantins – TO
- Βορειοανατολικές πολιτείες: Alagoas – AL, Bahia – BA, Ceará – CE, Maranhão – MA, Paraíba – PB, Pernambuco – PE, Piauí – PI, Rio Grande do Norte – RN, Sergipe – SE
- Νοτιοανατολικές πολιτείες: Espírito Santo – ES, Minas Gerais – MG, Rio de Janeiro – RJ, São Paulo – SP
- Νότιες πολιτείες: Paraná – PR, Santa Catarina – SC, Rio Grande do Sul – RS

---

¹ πηγή: Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística, <https://www.ibge.gov.br>

- Κεντροδυτικές πολιτείες: Goiás – GO, Mato Grosso – MT, Mato Grosso do Sul – MS
- Ομοσπονδιακή περιοχή: Distrito Federal – DF

Οι δήμοι είναι η μικρότερη ομοσπονδιακή οντότητα στη Βραζιλία. Ο/η Δήμαρχος και το νομοθετικό σώμα εκλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια.

3.1. Πολιτικά κόμματα

Μέχρι σήμερα, 35 κόμματα έχουν εγγραφεί στο μητρώο του Ανώτατου Εκλογικού Δικαστηρίου.

Πίνακας 1: Πολιτικά κόμματα Βραζιλίας

Πολιτικό κόμμα	Ημ/νία εγγραφής
PMDB Partido do movimento democrático brasileiro (Κόμμα δημοκρατικού κινήματος)	30.6.1981
PTB Partido trabalhista brasileiro (Βραζιλιανό κόμμα εργατικών)	3.11.1981
PDT Partido democrático trabalhista (Κόμμα δημοκρατικών εργατικών)	10.11.1981
PT Partido dos trabalhadores (Κόμμα εργατών)	11.2.1982
DEM Democratas (Δημοκρατικοί)	11.9.1986
PCdoB Partido comunista do Brasil (Κομμουνιστικό κόμμα Βραζιλίας)	23.6.1988
PSB Partido socialista brasileiro (Σοσιαλιστικό κόμμα)	1.7.1988
PSDB Partido da social democracia brasileira (Κόμμα σοσιαλδημοκρατίας)	24.8.1989
PTC Partido trabalhista cristão (Χριστιανικό εργατικό κόμμα)	22.2.1990
PSC Partido social cristão (Σοσιαλχριστιανικό κόμμα)	29.3.1990
PMN Partido da mobilização nacional (Κόμμα εθνικής κινητοποίησης)	25.10.1990
PRP Partido republicano progressista (Κόμμα προοδευτικών ρεπουμπλικανών)	29.10.1991
PPS Partido popular socialista (Λαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα)	19.3.1992
PV Partido verde (Πράσινο κόμμα)	30.9.1993
PTdoB Partido trabalhista do Brasil (Κόμμα εργατικών Βραζιλίας)	11.10.1994
PP Partido progressista (Κόμμα προοδευτικών)	16.11.1995
PSTU Partido socialista dos trabalhadores unificado (Ενοποιημένο σοσιαλιστικό κόμμα εργατών)	19.12.1995
PCB Partido comunista brasileiro (Βραζιλιανό κομμουνιστικό κόμμα)	9.5.1996
PRTB Partido renovador trabalhista brasileiro (Ανανεωτικό κόμμα εργατικών)	18.2.1997
PHS Partido humanista da solidariedade (Ανθρωπιστικό κόμμα αλληλεγγύης)	20.3.1997
PSDC Partido social democrata cristão (Σοσιαλδημοκρατικό χριστιανικό κόμμα)	5.8.1997
PCO Partido da causa operária (Κόμμα του σκοπού των εργατών)	30.9.1997
PTN Partido trabalhista nacional (Εθνικό κόμμα εργατικών)	2.10.1997
PSL Partido social liberal (Σοσιαφιλελεύθερο κόμμα)	2.6.1998

Πολιτικό κόμμα		Ημ/νία εγγραφής
PRB	Partido republicano brasileiro (Ρεπουμπλικανικό κόμμα)	25.8.2005
PSOL	Partido socialismo e liberdade (Κόμμα σοσιαλισμού και ελευθερίας)	15.9.2005
PR	Partido da república (Κόμμα της δημοκρατίας)	19.12.2006
PSD	Partido social democrático (Σοσιαδημοκρατικό κόμμα)	27.9.2011
PPL	Partido pátria livre (Κόμμα ελεύθερη πατρίδα)	4.10.2011
PEN	Partido ecológico nacional (Εθνικό οικολογικό κόμμα)	19.6.2012
PROS	Partido republicano da ordem social (Ρεπουμπλικανικό κόμμα κοινωνικής τάξης)	24.9.2013
SD	Solidariedade (Αλληλεγγύη)	24.9.2013
NOVO	Partido Novo (Νέο κόμμα)	15.9.2015
REDE	Rede Sustentabilidade (Δίκτυο αειφορίας)	22.9.2015
PMB	Partido da Mulher Brasileira (Κόμμα της βραζιλιανής γυναίκας)	29.9.2015

Πηγή: Ανώτατο Εκλογικό Δικαστήριο Βραζιλίας

4. Γλώσσα και νόμισμα

Επίσημη γλώσσα της Βραζιλίας είναι η πορτογαλική. Νόμισμα το real (ρεάλ), πληθυντικός reais (ρεάς). Σύμβολο R\$, κωδικός BRL.

5. Εξωτερικές σχέσεις

5.1. Συμμετοχή Βραζιλίας σε διεθνείς Οργανισμούς και ομάδες χωρών

Η Βραζιλία συμμετέχει σε πλήθος διεθνών Οργανισμών και ομάδες χωρών, μεταξύ των οποίων οι: Διαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης (IADB), Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF), Διεθνές Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (IFAD), Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (IMO), Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας (IAEA), Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD), Ένωση των Εθνών της Νοτίου Αμερικής (UNASUR), Ινστιτούτο των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση και την Έρευνα (UNITAR), Κοινότητα των Κρατών της Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής (CELAC), Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο (PCA), Οργανισμός Αμερικανικών Κρατών (OAS), Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNIDO), Οργανισμός Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO), Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (UN), Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD), Οργανισμός Πολυμερούς Ασφάλισης Επενδύσεων (MIGA), Παγκόσμια Οργάνωση Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO), Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (WTO), Παγκόσμιος Οργανισμός Τελωνείων (WCO), Παγκόσμιος Οργανισμός

Τουρισμού (UNWTO), Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO), Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS), BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότια Αφρική), G-15, G-20, G-24, G-77, Κοινή Αγορά του Νότου (MERCOSUL ή MERCOSUR: Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Ουρουγουάη, Παραγουάη).

5.1.1. Mercosul

Η εμπορική συμφωνία ΕΕ-Mercosur υπογράφηκε στις 28 Ιουνίου 2019, μετά από 20 έτη διαπραγματεύσεων, ανοίγοντας την πόρτα για τις χώρες της Ε.Ε. σε μία αγορά 260 περίπου εκ. ατόμων.

Η εξέλιξη αυτή, ισοδυναμεί με εξοικονόμηση πόρων άνω των 4 δισ. ευρώ για τις επιχειρήσεις των Κ-Μ της Ε.Ε.-τέσσερις φορές περισσότερο σε σχέση με την πρόσφατη ΣΕΕ Ε.Ε.-Ιαπωνίας.

Η εν λόγω συμφωνία θα είναι επίσης επωφελής για τις επιχειρήσεις που παρέχουν μεταξύ άλλων, τηλεπικοινωνιακές, χρηματοοικονομικές, επιχειρηματικές & μεταφορικές υπηρεσίες και οι οποίες θα είναι σε θέση να ανταγωνίζονται επί ίσοις όροις με τις αντίστοιχες βραζιλιάνικες. Οι εταιρείες της Ε.Ε επίσης θα μπορούν να υποβάλλουν προσφορές για δημόσιες συμβάσεις σε 4 χώρες της Mercosur.

Επιπλέον, η Mercosur θα υιοθετήσει σειρά κανόνων & πρακτικών που συμβαδίζουν με το ενωσιακό κεκτημένο (π.χ στα θέματα SPS και βιώσιμης ανάπτυξης, στις γεωγραφικές ενδείξεις, στα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, στους κανόνες καταγωγής, στα θέματα προστασίας των ζώων κλπ).

Αναφορικά με τα συμφέροντα της Ε.Ε., απελευθερώνεται μετά από μία περίοδο προσαρμογής σειρά σημαντικών προϊόντων της Ε.Ε. όπως τυριά, οίνοι, κονσερβοποιημένα ροδάκινα, ελαιόλαδο, φρέσκα φρούτα, κονσερβοποιημένες ντομάτες, μπισκότα, σοκολάτες & αναψυκτικά. Σημειώνεται ότι στις περιπτώσεις όπου προβλέπεται μεταβατικό διάστημα μέχρι την πλήρη απελευθέρωση της αγοράς της Mercosur, αυτό θα γίνεται με γραμμικό τρόπο, δηλαδή την ετήσια μείωση του δασμού έως την πλήρη εξάλειψή του στο τέλος της περιόδου.

Ειδικότερα όσον αφορά το ζήτημα των γεωγραφικών ενδείξεων, προστατεύονται πλήρως 355 ευρωπαϊκές ΓΕ και αντίστοιχα 220 ΓΕ της Mercosur, από τη θέση της συμφωνίας σε ισχύ.

Από την άλλη πλευρά η Ε.Ε. θα απελευθερώσει το 92% των εισαγωγών της από το Mercosur σε μία μεταβατική περίοδο 10 ετών.

Τέλος σημαντική προβλέπεται η συνεργασία στον τομέα της κλιματικής αλλαγής, διά της αποτελεσματικής εφαρμογής της σχετικής Συμφωνίας των Παρισίων.

5.1.2. Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Η Βραζιλία συμμετέχει στο ΔΝΤ με 4,25 δισ. ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα, ή 1,78% του συνόλου, που αντιπροσωπεύουν το 1,72% των δικαιωμάτων ψήφου.

Η Βραζιλία και άλλες αναπτυσσόμενες χώρες εξέφραζαν σε κάθε ευκαιρία τη δυσανεμία τους για την καθυστέρηση επικύρωσης, από όλα τα μέλη του ΔΝΤ, των αλλαγών στα δικαιώματα ψήφου που συμφωνήθηκαν το 2010 και που προβλέπουν ισχυρότερο ρόλο στις αναδυόμενες οικονομίες. Με την επικύρωση της συμφωνίας και από το Κογκρέσο των ΗΠΑ το Δεκέμβριο 2015, ο ρόλος Κίνας, Ρωσίας, Ινδίας και Βραζιλίας στο Ταμείο αναβαθμίζεται. Η Βραζιλία κατετάγη για πρώτη φορά μέσα στην δεκάδα των μεγαλύτερων μετόχων του Δ.Ν.Τ.

5.1.3. Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου

Τον Οκτώβριο 2014 η ΕΕ ζήτησε τον ορισμό επιτροπής επίλυσης διαφορών στον ΠΟΕ για να αποφανθεί σχετικά με διακριτικά φορολογικά μέτρα που εφαρμόζει η Βραζιλία. Το αίτημα υποβλήθηκε μετά την αποτυχία των διαβουλεύσεων τις οποίες είχε προκαλέσει η ΕΕ στο πλαίσιο επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ, το Δεκέμβριο 2013, αλλά αυτή τη φορά, εξαιρέθηκαν οι αιτιάσεις σε σχέση με τα προνόμια που ισχύουν στη ζώνη ελεύθερου εμπορίου του Manaus. Το ευρωπαϊκό αίτημα εξετάστηκε στη συνεδρίαση του Οργάνου Επίλυσης Διαφορών του Οργανισμού στις 18 Νοεμβρίου και στις 18 Δεκεμβρίου, οπότε και έγινε υποχρεωτικά αποδεκτό από τη Βραζιλία. Πρόκειται για την πιο σοβαρή αμφισβήτηση της βραζιλιάνης βιομηχανικής πολιτικής από την είσοδο της χώρας στον ΠΟΕ (1995).

Το αίτημα της ΕΕ αφορά την εξέταση του κατά πόσον οριζόντια προγράμματα φορολογικών κινήτρων που εφαρμόζει η Βραζιλία αποδίδουν πλεονεκτήματα και θωρακίζουν την εγχώρια βιομηχανία έναντι του ανταγωνισμού, καταστρατηγώντας έτσι τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου. Τα φορολογικά κίνητρα συνδέονται σε ορισμένες περιπτώσεις με υποχρέωση χρήσης εγχώριων πρώτων υλών/μερών, ή εξασφάλισης ενός κατώτατου ορίου εξαγωγών, ενώ συνήθως αφορούν έκπτωση φόρου στο τελικό προϊόν, το οποίο αποκτά πλεονέκτημα τιμής έναντι του αντίστοιχου εισαγόμενου. Η ΕΕ υποστηρίζει ότι η βραζιλιανή πρακτική προωθεί την υποκατάσταση των εισαγωγών, ωφελεί τη βραζιλιανή βιομηχανία τόσο στην εσωτερική αγορά, όσο και στις εξαγωγές, ενώ παράλληλα πλήττει τις εξαγωγές της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, την οποία και εξαναγκάζει σε επιτόπια εγκατάσταση για την αποφυγή της επιπλέον φορολόγησης.

Τα διακριτικά φορολογικά μέτρα αφορούν κυρίως τους τομείς αυτοκινητοβιομηχανίας (οχήματα και ανταλλακτικά), ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές και τα μέρη τους (laptops, smartphones, εξοπλισμό ψηφιακής τηλεόρασης, οθόνες LED, φωτοβολταϊκά κύτταρα, ολοκληρωμένα κυκλώματα, κα), συστήματα βιομηχανικού αυτοματισμού και εξοπλισμούς ιατρικού αυτοματισμού.

Διακριτικά φορολογικά μέτρα της Βραζιλίας σε τηλεπικοινωνίες, αυτοκινητοβιομηχανία και τεχνολογία έγιναν αντικείμενο αιτήματος ορισμού επιτροπής επίλυσης διαφοράς στον ΠΟΕ και από πλευράς Ιαπωνίας, το Σεπτέμβριο 2015.

Η Βραζιλία συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο δραστήριων χωρών στη λήψη μέτρων προστασίας της εγχώριας παραγωγής, στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

5.1.4. G20

Στο G20 η Βραζιλία υποστηρίζει την ανάγκη λήψης επιπλέον μέτρων για την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ αντιτίθεται τόσο στην επιβολή δημοσιονομικών στόχων στις αναπτυσσόμενες χώρες, όσο και στη συμπερίληψη των συναλλαγματικών αποθεμάτων στους δείκτες αποτίμησης των παγκόσμιων ανισοτήτων, με το επιχείρημα ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες χρειάζονται υψηλά επίπεδα συναλλαγματικών αποθεμάτων για να αντιμετωπίσουν εξωγενείς οικονομικές και χρηματοπιστωτικές κρίσεις.

5.1.5. BRICS

Κατά την 7η Σύνοδο Κορυφής των BRICS (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότιος Αφρική) τον Ιούλιο 2015, υπογράφηκε στη Μόσχα από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των πέντε χωρών, διατραπεζική συμφωνία (Inter-Central Bank Agreement, ICBA) για το πλαίσιο λειτουργίας του κοινού τους αποθεματικού ταμείου (Contingent Reserve Arrangement, CRA).

Η σύσταση του CRA είχε αποφασιστεί κατά την 6η Σύνοδο Κορυφής των BRICS, το 2014 στη Βραζιλία. Το ταμείο έχει κεφάλαιο 100 δισ. δολάρια ΗΠΑ, που αντιστοιχεί σε 41 δισ. για την Κίνα, 18 δισ. για τις Βραζιλία, Ρωσία και Ινδία, και 5 δισ. για τη Νότια Αφρική. Τα τραβηκτικά δικαιώματα της Κίνας έχουν ορισθεί στο ήμισυ της συνεισφοράς της, των Βραζιλία, Ρωσία και Ινδία στο ακέραιο και της Νότιας Αφρικής στο διπλάσιο. Παρόλο που το CRA είχε αρχικά προβληθεί ως μηχανισμός εναλλακτικός ως προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κατά την 6η Σύνοδο Κορυφής συμφωνήθηκε ότι κάθε εταίρος θα μπορεί να λάβει στο ακέραιο το ποσό που του αναλογεί, μόνον εφόσον διατηρεί πρόγραμμα οικονομικής στήριξης με το ΔΝΤ. Σε διαφορετική περίπτωση, θα μπορεί να λάβει μόνον το 30% του ποσού.

Εξάλλου, ξεκίνησαν οι εργασίες της επενδυτικής τράπεζας των BRICS, New Development Bank (NDB), με την πραγματοποίηση της πρώτης συνεδρίασης του Διοικητικού της Συμβουλίου. Το αρχικό κεφάλαιο της NDB είναι 50 δισ. δολάρια ΗΠΑ και στόχος της η χρηματοδότηση έργων υποδομής σε αναπτυσσόμενες χώρες. Η NDB έχει έδρα τη Σαγκάη και προεδρία κυλιόμενη πενταετή. Κάθε χώρα - μέλος της NDB έχει μία ισοδύναμη ψήφο και καμία δεν έχει δικαίωμα αρνησικυρίας.

Η Βραζιλία εκπροσωπείται στο Διοικητικό Συμβούλιο από τον κ. Paulo Guedes-Υπουργός Οικονομικών της Κυβέρνησης Μπολσονάρο- ο οποίος είναι και Πρόεδρος αυτού. Αναπληρωτής του κ. Guedes είναι Βραζιλιάνος επίσης, ο κ. Roberto Campos Neto, Διοικητής της Τράπεζας της Βραζιλίας.

Επίσης Διευθύντρια της εν λόγω Τράπεζας είναι η Βραζιλιάνα Yana Dumaesq Sobral Alves, Αναπληρώτρια Υπουργός Εξωτερικού Εμπορίου στην κυβέρνηση της Βραζιλίας.

Όσον αφορά την πολυτομεακή συνεργασία, οι δραστηριότητες στο πλαίσιο των χωρών BRICS, περιλαμβάνουν ήδη πάνω από 30 τομείς, όπως υγεία, επιστήμη, τεχνολογία & καινοτομία, ενέργεια, γεωργία κλπ. Αυτοί αποτελούν και προτεραιότητα για την Βραζιλία.

Η Ρωσία, η Ινδία, η Κίνα και η Ν. Αφρική, τα υπόλοιπα δηλαδή μέλη της ομάδας BRICS, απορρόφησαν το 30,41% των βραζιλιάνικων εξαγωγών το 2019. Η αξία των εξαγωγών στις εν λόγω χώρες το ίδιο έτος άγγιξε τα 68 δισ. δολ. (73,8 δισ. δολάρια οι σχετικές εξαγωγές το 2018). Από την άλλη πλευρά, η Βραζιλία εισήγαγε από τις χώρες BRICS, το 24,72% των συνολικών της εισαγωγών. Σε διμερές επίπεδο,

σημαντικότερος εμπορικός εταίρος για τη Βραζιλία μεταξύ των BRICS και παράλληλα σημαντικότερος στον κόσμο είναι η Κίνα (το 2019 η Κίνα απορρόφησε το 28% των εξαγωγών της).

5.2. Διεθνείς συμφωνίες

- Διανοητική ιδιοκτησία: Η Βραζιλία είναι μέλος του World Intellectual Property Organization (WIPO) και έχει προσχωρήσει στη Σύμβαση των Παρισίων για την προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας, στη Σύμβαση της Βέρνης για την προστασία καλλιτεχνικών και λογοτεχνικών έργων, στη Συνθήκη Συνεργασίας για Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας (PCT), καθώς και στη Συμφωνία TRIPS του ΠΟΕ. Δεν είναι μέλος της Συμφωνίας της Μαδρίτης σχετικά με τη Διεθνή Καταχώρηση Σημάτων.
- Κρατικές προμήθειες: Η Βραζιλία δεν έχει προσχωρήσει στη Συμφωνία για τις Δημόσιες Προμήθειες (GPA) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.
- Συμβόλαια πώλησης εμπορευμάτων: Η Βραζιλία προσχώρησε στη Συνθήκη των Ηνωμένων Εθνών για τα Συμβόλαια Διεθνών Πωλήσεων Εμπορευμάτων (CISG) το Μάρτιο 2013.
- Κλιματική αλλαγή: Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή, Πρωτόκολλο του Κιότο.

5.3. Διμερείς συμφωνίες με Ελλάδα

- Εμπορική Συμφωνία (Ν. 310/1976, ΦΕΚ Α 105)
- Σύμβαση Κοινωνικής Ασφάλισης (Ν. 1553/1985, ΦΕΚ Α 98)
- Τουριστική Συμφωνία (Ν. 3382/2005, ΦΕΚ Α 207)
- Συμφωνία για την Οικονομική, Επιστημονική και Τεχνολογική Συνεργασία και τη Συνεργασία σε θέματα Καινοτομίας (Ν. 3958/2011, ΦΕΚ Α 92)

6. Μέσα μαζικής ενημέρωσης

Επτά όμιλοι ελέγχουν το 80% της αγοράς ΜΜΕ της Βραζιλίας.

- **Organizações Globo.** Ο μεγαλύτερος όμιλος ΜΜΕ στη Λατινική Αμερική και ηγέτης στη βραζιλιανή αγορά. Διαθέτει το τηλεοπτικό δίκτυο Rede Globo (ελεύθερη τηλεόραση με περισσότερες από 100 θυγατρικές εντός και εκτός Βραζιλίας), συνδρομητική τηλεόραση (ταινίες, αθλητισμός, κλπ.), ραδιοφωνικούς σταθμούς, ειδησεογραφικό πρακτορείο (Agência Globo), εφημερίδες (από τις σημαντικότερες, Ο Globo – τρίτη σε κυκλοφορία στη χώρα και Valor Econômico στην οποία συμμετέχει κατά 50%), περιοδικά (από τα σημαντικότερα, Revista Época) και πλήθος ηλεκτρονικών μέσων (μεταξύ άλλων, G1, Globo News κ.). Διαθέτει επίσης εταιρίες παραγωγής ταινιών και τηλεοπτικών σειρών, μουσικής παραγωγής, εκδοτικό οίκο, ιστοσελίδες αγγελιών, καθώς και ορισμένες συμμετοχές σε εταιρίες ακινήτων και τροφίμων.
- **Abril.** Ο δεύτερος μεγαλύτερος όμιλος ΜΜΕ στη Βραζιλία και ο μεγαλύτερος στον τομέα των περιοδικών. 7 στα 10 πλέον δημοφιλή περιοδικά στη χώρα εκδίδονται από την Editora Abril, τον εκδοτικό οίκο του ομίλου, μεταξύ αυτών, το ιδιαίτερης επιρροής Veja. Διαθέτει ακόμα τηλεοπτικά κανάλια ελεύθερα και συνδρομητικά, εκδόσεις εκπαιδευτικών βιβλίων, σχολεία φροντιστηριακού τύπου και εκμάθησης ξένων γλωσσών.
- **Grupo Folha.** Ο τρίτος σε μέγεθος όμιλος ΜΜΕ στη Βραζιλία. Μεταξύ άλλων, εκδίδει την ημερήσια εφημερίδα εθνικής κυκλοφορίας Folha de S. Paulo, με την υψηλότερη κυκλοφορία στη χώρα. Μαζί με τον όμιλο Organizações Globo, συμμετέχει κατά 50% στη μεγαλύτερη οικονομική εφημερίδα της χώρας, Valor Econômico. Διαθέτει ακόμα διαδικτυακή τηλεόραση και πλήθος άλλων ηλεκτρονικών μέσων, εταιρία δημοσκοπήσεων – μελετών, ραδιόφωνο και εκδόσεις βιβλίων.
- **Grupo Record.** Τέταρτος σε μέγεθος όμιλος ΜΜΕ, διαθέτει το τηλεοπτικό δίκτυο Rede Record de Televisão, δεύτερο σε θεαματικότητα μετά από αυτό της Organizações Globo. Διαθέτει ακόμα ραδιοφωνικούς σταθμούς, εφημερίδα, ειδησεογραφικό portal και εταιρία παραγωγής τηλεοπτικών σειρών. Ελέγχεται από την Εκκλησία της Πεντηκοστής Igreja Universal do Reino de Deus.
- **Grupo Bandeirantes de Comunicação.** Διαθέτει το τηλεοπτικό δίκτυο TV Band (αναλογικά και καλωδιακά κανάλια), ραδιοφωνικούς σταθμούς και εταιρία παραγωγής τηλεοπτικών σειρών.

Συνεργάζεται με τη Metro Internacional για την έκδοση της ομώνυμης δωρεάν εφημερίδας σε μεγάλες βραζιλιανές πολιτειακές πρωτεύουσες.

- **Sistema Brasileiro de Televisão (SBT).** Το τρίτο σε θεαματικότητα τηλεοπτικό δίκτυο με περισσότερα από 100 κανάλια σε όλη τη χώρα.
- **Grupo Estado.** Διαθέτει το μεγαλύτερο ιδιωτικό πρακτορείο ειδήσεων της Βραζιλίας, Agencia Estado, και εκδίδει την ημερήσια εφημερίδα εθνικής κυκλοφορίας O Estado de S. Paulo, τέταρτη σε κυκλοφορία στη χώρα και δεύτερη στην πολιτεία του Αγίου Παύλου, όπου και εκδίδεται, πίσω από την Folha de S. Paulo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ

---

1. Γενικά στοιχεία

Την προηγούμενη δεκαετία η Βραζιλία αξιοποίησε τη μοναδική συγκυρία εισόδου της Κίνας στον ΠΟΕ, που αύξησε δραματικά τη ζήτηση για τις πρώτες ύλες της, και μαζί, τις τιμές τους στις διεθνείς αγορές. Ο πλούτος που συσσωρεύθηκε, έδωσε τη δυνατότητα για κοινωνικές πολιτικές περιορισμού της φτώχειας, δημιουργώντας έτσι, μια χώρα μεσαίου εισοδήματος, ενώ εγχώρια βιομηχανία και ξένοι επενδυτές, έσπευσαν να καλύψουν την αυξανόμενη και, εν πολλοίς, κρατικά επιδοτούμενη καταναλωτική ζήτηση. Από τότε μέχρι σήμερα, η Βραζιλία δεν έδειξε ιδιαίτερη ικανότητα προσαρμογής των πολιτικών της στο μεταβαλλόμενο διεθνές και εσωτερικό περιβάλλον. Πρακτικά χωρίς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, χωρίς επενδύσεις σε υποδομές και εκπαίδευση, εμμένοντας σε πολιτικές προστατευτισμού και τόνωσης της εσωτερικής ζήτησης, και με ροπή σε αμφιλεγόμενες πρακτικές για τη βελτίωση της εικόνας των οικονομικών της μεγεθών, η χώρα εγκλωβίστηκε σε έναν κύκλο χαμηλής ανάπτυξης – χαμηλότερης των δυνατοτήτων της – και σταθερού πληθωρισμού.

Το 2015 τις αποκαλύψεις για τη διαφθορά στις προμήθειες της κρατικής πετρελαϊκής Petrobras ακολούθησαν επίσημη έρευνα για το ενδεχόμενο εμπλοκής και του πρώην Προέδρου Luiz Inácio Lula da Silva στο σκάνδαλο, αποκαλύψεις για ύποπτους λογαριασμούς εκατομμυρίων στο εξωτερικό του Προέδρου της Βουλής Eduardo Cunha, ισχυρισμοί για παράτυπη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας της Προέδρου Dilma Rousseff στις εκλογές του 2014 και αμφισβήτηση από το Ελεγκτικό Συνέδριο του ισολογισμού της Ομοσπονδίας του ίδιου χρόνου. Σε αυτό το πλαίσιο, με τη δημοτικότητα της Προέδρου σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο και μια σε εξέλιξη διαδικασία ψήφισης πρότασης αποπομπής της, η χώρα οδηγήθηκε σε πολιτική κρίση. Η πολιτική κρίση έκανε πιο δύσκολη για την κυβέρνηση την εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, γεγονός που οδήγησε σε παραίτηση τον εμπνευστή τους, Joaquim Levy, από τη θέση του Υπουργού Οικονομικών. Ο συνδυασμός πολιτικής κρίσης, διεθνούς συγκυρίας, εγγενών αδυναμιών της οικονομίας, ιστορικά χαμηλής εμπιστοσύνης καταναλωτών και επενδυτών και αξιολόγηση του χρέους της χώρας από διεθνείς οίκους κάτω από την επενδυτική βαθμίδα, οδήγησε τελικά στη χειρότερη ύφεση των τελευταίων δεκαετιών.

Την κα Rousseff διαδέχθηκε στην διακυβέρνηση ο κ. Michel Temer, τον Μάιο του 2016. Το οικονομικό πρόγραμμα του περιελάμβανε 15 οικονομικές μεταρρυθμίσεις καθώς και πρόγραμμα εξυγίανσης των δημοσίων οικονομικών. Η Βραζιλία φάνηκε πως άρχισε να εξέρχεται από την ύφεση, αφού το 2017 το ΑΕΠ της χώρας σημείωσε αύξηση 1%. Ωστόσο το δημοσιονομικό έλλειμμα της χώρας παρέμεινε αρκετά υψηλό, αγγίζοντας το 9% του Α.Ε.Π.

Την 28^η Οκτωβρίου 2018, εξελέγη ως νέος Πρόεδρος της Βραζιλίας ο κ. Jair Bolsonaro από το κόμμα PSL, με ποσοστό 55,14%. Εν λόγω εκλογή φάνηκε πως θα συμβάλει στη βελτίωση της βραζιλιάνικης οικονομίας, αφού ενισχύθηκε η εμπιστοσύνη των αγορών, λόγω των προσδοκιών που δημιουργήθηκαν για υιοθέτηση μεγάλων οικονομικών μεταρρυθμίσεων, όπως η μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος. Σημειώνεται πως η υλοποίηση της τελευταίας μεταρρύθμισης αποτέλεσε προϋπόθεση προκειμένου το δημόσιο χρέος καταστεί βιώσιμο, αλλά και να επιτρέψει την ενίσχυση της ανάπτυξης.

Το 2019, το Α.Ε.Π της χώρας αυξήθηκε κατά 1,1%, όσο δηλαδή και το 2018. Το ίδιο έτος ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 3,7%. Οι τιμές των προϊόντων σημείωσαν άνοδο κατά 25% σε σχέση με την περίοδο ύφεσης που γνώρισε η χώρα, εντούτοις οι μισθοί δεν ακολούθησαν την εν λόγω τάση.

Η ανεργία παρέμεινε υψηλή το 2019 αγγίζοντας το 11,9%, μικρή βελτίωση από 12,3% έναν χρόνο νωρίτερα.

Στις 23 Οκτωβρίου 2019, η βραζιλιάνικη Γερουσία ψήφισε το πολυσυζητημένο νομοσχέδιο περί μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού/ασφαλιστικού συστήματος της χώρας (Previdência), ύστερα από 8 μήνες έντονων σχετικών διαβουλεύσεων, οποίο αλλάζει τους κανόνες συνταξιοδότησης για περισσότερα από 72 εκ. άτομα, τόσο εργαζομένους στον ιδιωτικό, όσο και δημόσιο τομέα.

Η εν λόγω υιοθέτηση η οποία πέρασε με 60 ψήφους υπέρ και 40 κατά, θεωρήθηκε ως μεγάλη τομή της κυβέρνησης Μπολσονάρο, αφού η υλοποίηση αυτής δημιουργεί τις προϋποθέσεις προκειμένου το

δημόσιο χρέος καταστεί βιώσιμο, ενώ συγχρόνως εκτιμάται πως θα συνδράμει αποφασιστικά στην ενίσχυση της ανάπτυξης.

Ειδικότερα, το οικονομικό επιτελείο της κυβέρνησης υπολογίζει πως σε ορίζοντα δεκαετίας είναι δυνατόν να εξοικονομηθούν περί τα 800 δις. ρεάς Βραζιλίας.

2. Βασικά οικονομικά μεγέθη

Πίνακας 2: Κύρια μεγέθη της βραζιλιανής οικονομίας

	2015	2016	2017	2018	2019
Ονομαστικό ΑΕΠ (τρις. ρεάς / δις. δολ.)	5.995,79/1800,03	6.267,21/1.795,60	6.553,84/2.053,21	6.827,61/1.868,18	7.256,92/2.020
Μεταβολή πραγματικού ΑΕΠ	-3,8%	-3,5%	1%	1,1%	1,1%
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ PPP (δις. δολάρια)	15.720	15.221	15.228	16.097	16.461
Ανεργία	9%	12%	11,8%	12,3%	11,90%
Δείκτης τιμών καταναλωτή	10,67	8,7	3,4	4,32	4,5
Εξαγωγές (δις. δολάρια ΗΠΑ)	191,134	184.453	217.337	239.889	224.018
Εισαγωγές (δις. δολάρια ΗΠΑ)	171,449	139.416	153.215	181.230	177.344
Εμπορικό ισοζύγιο (δις. δολάρια ΗΠΑ)	19,685	45.037	64.028	58.659	46.674
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (εκ. δολάρια ΗΠΑ)	-58.942	-23.546	-9.762	-14.509	-50.800
Εισροή ΞΑΕ (εκ. δολάρια ΗΠΑ)	64.291	57.999	62.713	88.300	80.000
Ακαθάριστο χρέος κεντρικής κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	66,2	70	74	77	75,8%
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	19,0	18	15	9,8%	15,78%
Συναλλαγματικά διαθέσιμα (δις. δολάρια ΗΠΑ)	368,7	365	374	374	385

Πηγές: Βραζιλιανό Ινστιτούτο Γεωγραφίας και Στατιστικής, Κεντρική Τράπεζα Βραζιλίας

3. Εξέλιξη και ανάλυση βασικών οικονομικών μεγεθών

3.1. Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν

Το βραζιλιάνικο Α.Ε.Π. το έτος 2019 ενισχύθηκε κατά 1,1% σε σχέση με έναν χρόνο νωρίτερα. Παρά το γεγονός πως οι προβλέψεις των οικονομικών εδών κύκλων στις αρχές του 2019 έκαναν λόγο για ανάπτυξη 2,6%, τόσο η οικονομική κρίση στην Αργεντινή, όσο και οι καταστροφικές πλημμύρες στην περιοχή Brumadinho, φαίνεται πως επιβράδυναν σε μεγάλο βαθμό την οικονομική δραστηριότητα.

Συνολικά, η αξία του Α.Ε.Π. της χώρας το εν θέματι έτος άγγιξε τα 7,3 τρισεκατομμύρια ρεάις Βραζιλίας. Τη μεγαλύτερη σχετική αύξηση παρουσίασαν οι τομείς της γεωργίας (1,3%), βιομηχανίας (0,5%), καθώς και υπηρεσιών (1,3%).

3.2. Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός της χώρας το έτος 2019 άγγιξε το 4,31%, έναντι ποσοστού 3,75% έναν χρόνο νωρίτερα. Το εν λόγω ποσοστό ξεπέρασε τον στόχο 4,25% που είχε θέσει η ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Ο τομέας των τροφίμων και ποτών που αντιπροσωπεύει το 25% περίπου των δαπανών των νοικοκυριών, συνέβαλε τα μάλα προς αυτήν την ανωτέρω αύξηση αφού αυτός παρουσίασε αύξηση 6,37%.

3.3. Αγορά εργασίας

Η ανεργία σημείωσε πτώση το 2019 αγγίζοντας το 11,9% έναντι 12,3%. έναν χρόνο νωρίτερα.

Ο αριθμός των ανέργων έφτασε τα 11,5 εκ. άτομα.

Ο δε μέσος μηνιαίος μισθός ανά κεφαλή το 2020 ήταν σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία του IBGE, 1.045 ρεάις (246 δολάρια).

4. Εξωτερικός τομέας

4.1. Εξωτερικό εμπόριο

Η Βραζιλία είναι ο 27^{ος} εξαγωγέας και ο 28^{ος} εισαγωγέας αγαθών στον κόσμο (στοιχεία Π.Ο.Ε. 2018). Με δείκτη συνολικού εμπορίου/ΑΕΠ 29,8%, η Βραζιλία συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο κλειστών οικονομιών, με τις εισαγωγές της (αγαθά και υπηρεσίες) να αντιπροσωπεύουν μόλις το 14,28% του ΑΕΠ της.

Πίνακας 3: Εξωτερικό εμπόριο Βραζιλίας (εκ. δολάρια ΗΠΑ)

	2015	2016	2017	2018	2019
Εμπορικό ισοζύγιο	19.685	45.037	64.028	58.659	48.036
Εξαγωγές	191.134	217.243	219.337	239.889	225.383
Εισαγωγές	171.449	139.416	153.215	181.230	177.347
Ισοζύγιο Υπηρεσιών	-36.978	-30.447	-33.850	-33.950	-35.139
Εισπράξεις	33.778	33.300	34.500	34.023	33.972
Πληρωμές	70.756	63.700	68.300	67.973	69.110

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου Βραζιλίας, Κεντρική Τράπεζα Βραζιλίας, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου

Το έτος 2019 το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας παρουσίασε πλεόνασμα της τάξεως των 48 δισ. δολαρίων, έναντι πλεονάσματος 58 δισ. δολάρια έναν χρόνο νωρίτερα. Πρόκειται για πτώση 20% και είναι η μεγαλύτερη σχετική που είχε να εμφανιστεί από το 2015.

Ειδικότερα, την εν θέματι περίοδο οι εξαγωγές της Βραζιλίας άγγιξαν τα 225 δισ. δολάρια (πτώση 7,5%), ενώ αντίστοιχα οι εισαγωγές έφτασαν τα 177,3 δισ. (μείωση 3,3%). Οι μεταβολές αυτές στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας αποδίδονται τόσο στην επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομίας (ένεκα

κυρίως του Brexit, αλλά και του εμπορικού πολέμου Κίνας-Η.Π.Α.), όσο και στη μείωση της ζήτησης σε σημαντικές για τη Βραζιλία στον εμπορικό τομέα χώρες, όπως η Κίνα και Αργεντινή.

Τα κυριότερα δε εξαγόμενα προϊόντα της χώρας ήταν η σόγια, ακατέργαστο πετρέλαιο, σιδηρομέταλλευμα, καλαμπόκι, χημικός πολτός ξύλου, βόειο κρέας, πουλερικά κατεψυγμένα, καφές ακατέργαστο, απορρίματα εξαγωγής ελαίου σόγιας, ακατέργαστη ζάχαρη από ζαχαρόκαλαμο.

Πίνακας 4: Κύριες ομάδες εξαγόμενων / εισαγόμενων προϊόντων Βραζιλίας, 2019 (εκ. δολάρια ΗΠΑ)

10 σημαντικότερα εξαγόμενα προϊόντα			
	Αξία	% στο σύνολο	% 2019/ 2018
Σόγια, έστω και θρυμματισμένη	26.071	11,5%	-21%
Ακατέργαστα έλαια πετρελαίου	24.199	10,7%	-4,1%
Σιδηρομέταλλευμα και συμπυκνώματά του	20.237	8,9%	21%
Καλαμπόκι σε σπόρους	7.207	3,1%	84%
Χημικός πολτός ξύλου, σόδας ή θειικού άλατος	7.010	3,1%	-9,6%
Βόειο κρέας κατεψυγμένο	5.634	25%	25%
Πουλερικά κατεψυγμένα	4.850	2,1%	11,3%
Καφές ακατέργαστος	4.571	2%	4,9%
Απορρίματα εξαγωγής ελαίου σόγιας	4.488	2%	3%
Ακατέργαστη ζάχαρη από ζαχαρόκαλαμο	4.482	2%	17%
10 σημαντικότερα εισαγόμενα προϊόντα			
	Αξία	% στο σύνολο	% 2019/2018
Πετρέλαιο ντίζελ	6.687	3,8%	6,2%
Ακατέργαστα πετρελαϊκά έλαια	4.654	2,6%	-8%
Σκάλες γεώτρησης ή πλεύσης, πλωτές ή υποβρύχιες	4.214	2,3%	6%
Εύκαμπτοι σωλήνες από σίδηρο ή χάλυβα	3.551	2%	258%
Χλωριούχο κάλιο	3.354	1,9%	8,3%
Νάφθα για πετροχημικά	2.912	1,6%	-19,2%
Ασφαλτούχος άνθρακας	2.721	1,5%	-4,3%
Άλλα οχήματα με κινητήρα ντίζελ για φορτίο <= 5 τόνους	2.709	1,5%	7,6%
Άλλα μέρη για συσκευές τηλεφώνου / τηλεγράφου	2.227	1,2%	0,1%
Άλλες βενζίνες	2.037	1,1%	42%

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου Βραζιλίας, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου

Η Βραζιλία σημείωσε αύξηση στις εξαγωγές της προς την Ολλανδία (29%), Ιαπωνία (26%) και Μεξικό (8,8%).

Αξίζει να αναφερθεί πως η Κίνα ξεπέρασε την Ευρωπαϊκή Ένωση ως προορισμό για τις βραζιλιάνικες εξαγωγές και κατέλαβε την πρώτη θέση της σχετικής κατάταξης.

Συνολικά η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει από τους σημαντικότερους εμπορικούς εταίρους της Βραζιλίας, καθώς και ο δεύτερος προμηθευτής της χώρας με 36 δις. δολάρια Η.Π.Α. ή 16% επί του συνόλου.

Πίνακας 5: Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Βραζιλίας και η θέση της Ελλάδας (εκ. δολάρια ΗΠΑ)**10 σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών (χώρες ΕΕ χωριστά)**

Κατάταξη		Χώρα	Εξαγωγές 2019	% στο σύνολο	% 2019/2018
2019	2018				
1	1	Κίνα	63.357	28%	0,9%
2	2	ΗΠΑ	29.715	13%	-3,4%
3	4	Ολλανδία	10.125	4,5%	29%
4	3	Αργεντινή	9.791	4,3%	-34%
5	9	Ιαπωνία	5.431	2,4%	26%
6	5	Χιλή	5.162	2,3%	-19%
7	8	Μεξικό	4.898	2,1%	8,8%
8	6	Γερμανία	4.731	2%	-9%
9	7	Ισπανία	4.042	1,8%	-21%
10	13	Ν. Κορέα	3.449	1,5%	0,29%
	...	...			
76	93	Ελλάδα	172,8	0,07%	-0,11%

10 σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών (ΕΕ ως σύνολο)

Κατάταξη		Χώρα / Ομάδα	Εξαγωγές 2019	% στο σύνολο	% 2019/2018
2019	2018				
1	1	Κίνα	63.357	28%	0,9%
2	2	Ευρωπαϊκή Ένωση	35.896	16%	-14,7%
3	3	ΗΠΑ	28.696	12%	7,1%
4	3	Αργεντινή	9.791	4,3%	-34%
5	9	Ιαπωνία	5.431	2,4%	26%
6	5	Χιλή	5.162	2,3%	-19%
7	8	Μεξικό	4.898	2,1%	8,8%
8	13	Ν. Κορέα	3.449	1,5%	0,29%
9	10	Καναδάς	3.381	1,5%	0,80%
10	13	Κολομβία	3.100	1,4%	10,6%

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου Βραζιλίας, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου

Αντιστοίχως η Βραζιλία σημείωσε αύξηση στις εισαγωγές της από την Ινδία (16,2%), την Ρωσία (9,1%) και τις Η.Π.Α. (3,8%).

Πίνακας 6: Σημαντικότεροι προμηθευτές Βραζιλίας και η θέση της Ελλάδας (εκ. δολάρια ΗΠΑ)

	Χώρα	Εισαγωγές 2019	% στο σύνολο	% 2019/2018
1	Κίνα	35.270	19,9%	1,5%
2	ΗΠΑ	30.090	17%	3,8%
3	Αργεντινή	10.552	5,9%	-4,5%
4.	Γερμανία	10.280	5,8%	-2,6%
5.	Νότιος Κορέα	4.705	2,6%	-12,5%
6.	Ινδία	4.257	2,4%	16,2%
7.	Μεξικό	4.196	2,3%	-14,5%
8.	Ιαπωνία	4.094	2,3%	-6%

Χώρα		Εισαγωγές 2019	% στο σύνολο	% 2019/2018
2019				
9.	Ιταλία	4.041	2,2%	-10,4%
10.	Ρωσία	3.680	2%	9,1%
...	...			
60	Ελλάδα	163	0,09%	-5,5%
Χώρα / Ομάδα		Εισαγωγές 2019	% στο σύνολο	% 2019/2018
2019				
1	Κίνα	35.270	19,9%	1,5%
2	Ευρωπαϊκή Ένωση	33.346	19%	-4%
3	ΗΠΑ	30.090	17%	3,8%
3	Αργεντινή	10.552	5,9%	-4,5%
4.	Νότιος Κορέα	4.705	2,6%	-12,5%
5.	Ινδία	4.257	2,4%	16,2%
6.	Μεξικό	4.196	2,3%	14,5%
7.	Ιαπωνία	4.094	2,3%	-6%

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου Βραζιλίας, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου

Η Ελλάδα δεν είναι σημαντικός εμπορικός εταίρος για τη Βραζιλία. Σύμφωνα με **στατιστικά στοιχεία του βραζιλιάνικου Υπουργείου Ανάπτυξης, Βιομηχανίας & Εξωτερικού Εμπορίου** αποτελεί τον 60^ο προορισμό για τις εξαγωγές της, αντιπροσωπεύοντας μόλις το 0,09% του συνόλου.

4.2. Ξένες επενδύσεις

4.2.1. Εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων

Σύμφωνα με έκθεση της UNCTAD² του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το έτος 2019, η Βραζιλία αναρριχήθηκε στην 4η θέση από την 6η θέση, στον σχετικό πίνακα με τους μεγαλύτερους αποδέκτες άμεσων ξένων επενδύσεων (Α.Ε.Ε.). παγκοσμίως.

Πιο συγκεκριμένα, το εν θέματι έτος, η χώρα προσήλκυσε 75 δισ. δολάρια σε Α.Ε.Ε., έναντι 60 δισ. έναν χρόνο νωρίτερα. Πρόκειται για σχετική αύξηση 26%, η οποία αποδίδεται στο εκτεταμένο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων των ομοσπονδιακών επιχειρήσεων που ακολούθησαν οι βραζιλιάνικες κυβερνήσεις το προαναφερθέν χρονικό διάστημα. Σημειώνεται πως η μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση αφορούσε την εξαγορά της βραζιλιάνικης εταιρείας διανομής αερίου της “Transportadora Associada de Gas”, από την γαλλική “Engie Brazil Energia”- έναντι 8,7 δισ. δολαρίων.

Τις τρεις πρώτες θέσεις στον σχετικό πίνακα προσέλκυσης επενδύσεων καταλαμβάνουν οι Η.Π.Α. με 251 δισ. δολάρια, η Κίνα με 149 δισ. και η Σιγκαπούρη με 110 δισ. Η περιοχή της Λατινικής Αμερικής προσήλκυσε συνολικά 119 δισ. δολάρια, εκ των οποίων τα 75 δισ. διοχετεύθηκαν στη Βραζιλία.

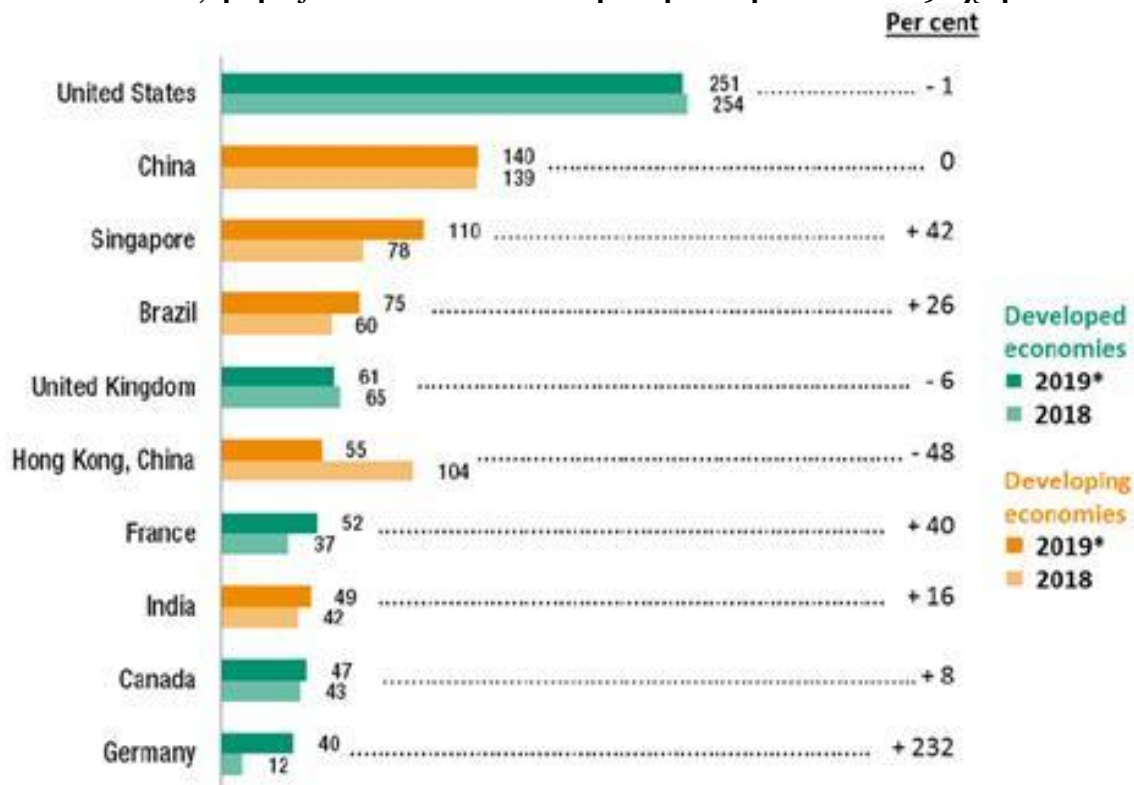
Κατά την εκτίμηση της UNCTAD, η Βραζιλία θα συνεχίσει να υποδέχεται Α.Ε.Ε. και κατά τη διάρκεια του 2020, ένεκα της διατήρησης του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων μεγάλων εταιρειών όπως της “Electrobras” (<https://eletrobras.com>) –η μεγαλύτερη εταιρεία ηλεκτρικής ενέργειας της Λατινικής Αμερικής- καθώς και “Telebras” (www.telebras.com.br).

Πέραν των ιδιωτικοποιήσεων, η UNCTAD θεωρεί πως τα έργα που συσχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος (όπως έργα που αξιοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) που προωθεί η βραζιλιάνικη κυβέρνηση, αναμένεται να δώσουν νέα ώθηση στην προσέλκυση Α.Ε.Ε. στη χώρα.

² UNCTAD, World Investment Report 2019, <https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2460>

Η Βραζιλία θεωρείται μία χώρα ελκυστική για επενδύσεις λόγω διάφορων παραγόντων: μία αγορά 211 εκ. κατοίκων με εύκολη προσβασιμότητα σε πρώτες ύλες, μία διαφοροποιημένη οικονομία που είναι λιγότερο ευάλωτη σε διεθνείς κρίσεις και με μία στρατηγική γεωγραφική θέση που επιτρέπει εύκολη πρόσβαση σε άλλες νοτιοαμερικανικές οικονομίες. Ανασχητικοί παράγοντες αποτελούν η περίπλοκη φορολογία, γραφειοκρατικές καθυστερήσεις, καθώς και περίπλοκη εργατική νομοθεσία.

Σημειώνεται πως στην έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας έτους 2020 “World Bank’s Doing Business 2020”³, η Βραζιλία κατατάσσεται στην 124^η θέση σε σύνολο 190 χωρών.

*Πηγή: UNCTAD, “Investments Trends Monitor”, January 2020

4.2.2. Βραζιλιάνικες επενδύσεις στο εξωτερικό

Το συνολικό απόθεμα των βραζιλιάνικων άμεσων επενδύσεων στο εξωτερικό το 2018⁴ ανήλθε σε 345,7 δις. δολάρια, έναντι 353,3 δις. το 2017 (-2,15% μείωση). Ως προς τη γεωγραφική κατανομή, το εν λόγω απόθεμα συγκεντρώνεται στις εξής χώρες: Νησιά Κέιμαν (19,5%), Κάτω Χώρες (14,7), Βρετανικές Παρθένους Νήσους (14,6%), Αυστρία (11,2%), Μπαχάμες (9,7%), Η.Π.Α. (6,3%), Λουξεμβούργο (6%), Παναμάς (2,9%), Ισπανία (2,3%), Ηνωμένο Βασίλειο (2%), Χιλή (1,3%), Αργεντινή (1,2%), Ουρουγουάη (1,2%), Πορτογαλία (1%), Βέλγιο (0,4%), Ουγγαρία (0,3%). Στα Νησιά Κέιμαν και στις Βρετανικές Παρθένους Νήσους τα βραζιλιάνικα κεφάλαια έχουν επενδυθεί κατά βάση, στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Στις Κάτω Χώρες, κυρίως στη βιομηχανία εξόρυξης και σε χρηματοοικονομικές δραστηριότητες.

Συνολικά, το απόθεμα των βραζιλιανών επενδύσεων στο εξωτερικό το 2018 αφορούσε κατά βάση υπηρεσίες (74,2% του συνόλου)-κυρίως χρηματοπιστωτικές (64,1% του συνόλου). Ακολουθεί ο πρωτογενής τομέας (17,7%), κυρίως εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου (8,6%) και εξόρυξη μετάλλων (7,7%). Στην τελευταία θέση της προτίμησης των βραζιλιανών επενδυτών βρίσκεται η βιομηχανία (8,1%), κυρίως ποτά (3%), τρόφιμα (1,5%), μεταλλουργία (1,4%) και χημικά προϊόντα (0,8%).

³ <https://www.doingbusiness.org/en/reports/global-reports/doing-business-2020>

⁴ <https://www.bcb.gov.br/publicacoes/relatorioid>, δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στοιχεία για το 2019.

4.3. Συναλλαγματικά διαθέσιμα

Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας το 2019 ήσαν 385 δις. δολάρια ΗΠΑ.

4.4. Εξωτερικό χρέος

Το εξωτερικό χρέος της Βραζιλίας τον Δεκέμβριο 2018 ήταν 665,8 δις. δολάρια

5. Κρατικός προϋπολογισμός

Το βραζιλιάνικο κοινοβούλιο ενέκρινε τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό για το έτος 2020 στις 18 Δεκεμβρίου 2019, ο οποίος ανήρχετο σε 3,867 τρις ρεάλς (921.50 δις. δολάρια).

Από ανωτέρω ποσό 917,1 δις. ρεάλς προορίζονται για αναχρηματοδότηση του δημοσίου χρέους.

Εν λόγω προϋπολογισμός προέβλεπε -μεταξύ άλλων- επίτευξη πληθωρισμού 3,52% .

6. Οικονομία πολιτειών

Η πολιτεία του Αγίου Παύλου έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στο ΑΕΠ της χώρας (32%), με τον πλούτο της να προκύπτει κυρίως από τις υπηρεσίες και τη βιομηχανία (75% και 22% αντίστοιχα), με την τελευταία σε σταθερή υποχώρηση τα τελευταία χρόνια. Ακολουθούν οι πολιτείες Rio de Janeiro (30% βιομηχανία, 70% υπηρεσίες) και Minas Gerais (5% αγροτική παραγωγή, 30% βιομηχανία και 65% υπηρεσίες).

Στις τέσσερις νοτιοανατολικές πολιτείες, Αγίου Παύλου, Rio de Janeiro, Minas Gerais και Espirito Santo, αναλογεί περίπου το 55,3% των εισαγωγών της χώρας (με εξαίρεση την πολιτεία Minas Gerais, οι υπόλοιπες έχουν λιμάνια και είναι σημεία εισόδου εισαγωγών για όλη τη χώρα). Ακολουθούν οι πολιτείες του νότου με 20% Santa Catarina, Paraná και Rio Grande do Sul), ενώ στην ίδια κατηγορία σημαντικών εισαγωγών υπάγεται και η βόρεια πολιτεία Amazonas (5,15% του συνόλου των εισαγωγών της χώρας, λόγω της Ζώνης Ελεύθερου Εμπορίου του Manaus).

Οι νοτιοανατολικές πολιτείες διαθέτουν επίσης την υψηλότερη συγκέντρωση πληθυσμού, ενώ τους αναλογεί σχεδόν το μισό της συνολικής κατανάλωσης της χώρας.

Σε επίπεδο δήμων, ο Άγιος Παύλος (SP) είναι η μεγαλύτερη πόλη της Βραζιλίας και από τις μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές του κόσμου. Θεωρείται το επιχειρηματικό κέντρο της χώρας. Δεύτερη σε μέγεθος είναι η πόλη του Rio de Janeiro (RJ), με βασική πηγή εσόδων τον τουρισμό, αλλά και κέντρο της βιομηχανίας ενέργειας (πετρέλαιο, φυσικό αέριο και συναφείς κλάδοι). Η πρωτεύουσα Brasília (DF), με το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στη χώρα, είναι το κέντρο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Η ελάχιστη βιομηχανική παραγωγή στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών της πόλης.

Το 2019 στους 50 μεγαλύτερους δήμους της Βραζιλίας αντιστοιχούσε το 40,3% της κατανάλωσης. Στην κορυφή της κατάταξης βρίσκονται Άγιος Παύλος (SP), Rio de Janeiro (RJ), Brasília (DF), Belo Horizonte (MG), Salvador (BA), Curitiba (PR), Porto Alegre (RS), Fortaleza (CE), Goiânia (GO), Recife (PE) και Manaus (AM), ενώ ακολουθούν άλλοι δήμοι της πολιτείας Αγίου Παύλου.

7. Οικονομικό - Επιχειρηματικό περιβάλλον

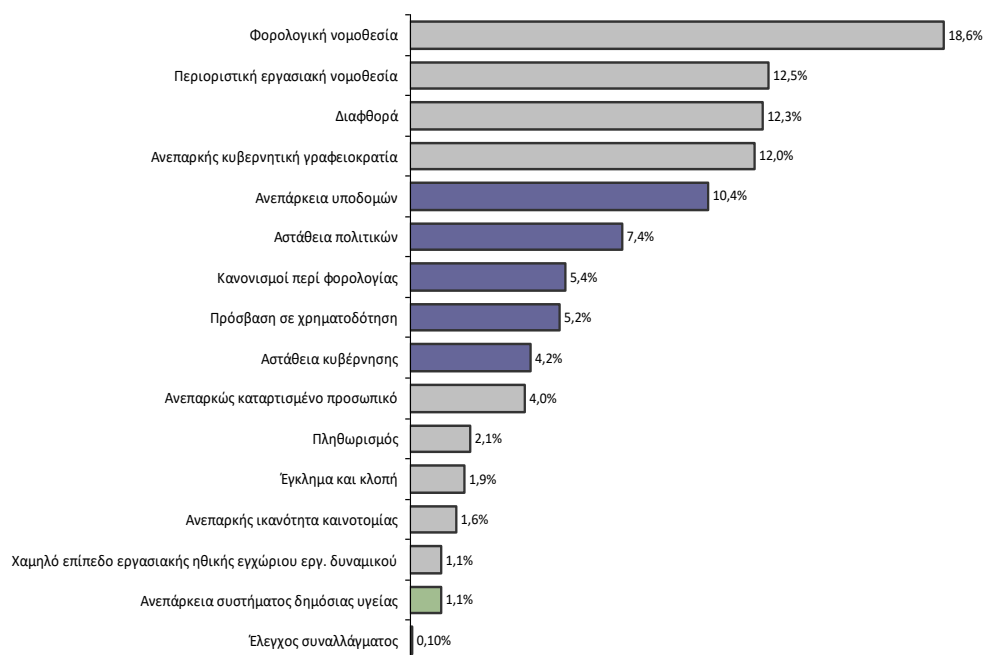
Η Βραζιλία κατέλαβε την 71ή θέση⁵ μεταξύ 141 αξιολογούμενων χωρών στην κατάταξη Global Competitiveness Index 2019 του World Economic Forum, από την 80ή πέρσι. Η καλύτερη θέση που είχε ποτέ καταλάβει ήταν η 48η το 2012.

Η εν λόγω βελτίωση οφείλεται σύμφωνα με την προαναφερθείσα έρευνα, στη μικρή ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας.

Μεταξύ των χωρών της Λατινικής Αμερικής, η Χιλή καταλαμβάνοντας την 33η θέση βρίσκεται στην κορυφή, ακολουθούμενη από το Μεξικό (46η θέση) και την Ουρουγουάη (54η θέση). Οι λοιπές χώρες της εν λόγω περιοχής-εξαιρουμένης της Βραζιλίας και της Κολομβίας-σημείωσαν πτώση στη σχετική κατάταξη.

Στο Γράφημα παρουσιάζονται οι παράγοντες που κρίνονται ως οι πλέον προβληματικοί για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στη Βραζιλία, όπως καταγράφηκαν στην έρευνα World Economic Forum's Executive Opinion Survey 2018, μεταξύ στελεχών βραζιλιανών επιχειρήσεων.

Γράφημα 1: Οι πλέον αποτρεπτικοί παράγοντες για το επιχειρείν στη Βραζιλία

Τα εμπόδια που συναντά ένας επενδυτής στη Βραζιλία, εγχώριος ή αλλοδαπός, έχουν ποσοτικοποιηθεί από την εγχώρια βιομηχανία σε αυτό που ονομάζεται «κόστος Βραζιλίας» και αφορά την επιβάρυνση που προκαλείται λόγω γραφειοκρατίας, υψηλού κόστους κεφαλαίου κίνησης, ανεπαρκών υποδομών μεταφορών και logistics, έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, και άλλων παραγόντων, που εκτιμάται πως επιβαρύνουν την εγχώρια παραγωγή κατά 23,4% σε σχέση με τους βασικούς εμπορικούς εταίρους της χώρας.

Επιπλέον αυτών, ο ξένος επενδυτής έχει να αντιμετωπίσει σημαντικές καθυστερήσεις και κόστος τήρησης λογαριασμού και πραγματοποίησης συναλλαγών σε ξένο νόμισμα, συγκριτικά αυστηρή εργατική νομοθεσία, διαφορά στην επιχειρηματική και εργασιακή νοοτροπία και εμπόδια γλώσσας.

⁵ http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εξαγωγείς οφείλονται στην προσπάθεια της Βραζιλίας να προστατέψει την εγχώρια βιομηχανία, επιβάλλοντας δασμολογικά και μη δασμολογικά εμπόδια στις εισαγωγές, με αυτά τα τελευταία να βαρύνουν περισσότερο, καθώς καθιστούν αποθαρρυντική την εισαγωγική διαδικασία, ιδίως για μικρές επιχειρήσεις.

Λεπτομέρειες για το επιχειρηματικό περιβάλλον μπορούν να ανευρεθούν στον Επιχειρηματικό Οδηγό για τη Βραζιλία, διαθέσιμος στην ιστοσελίδα του Γραφείου ΟΕΥ Αγίου Παύλου στην πύλη Agora (<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/70231>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

α) Δημοσιονομική πολιτική

Μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου περί μεταρρύθμισης του συνταξιοδοτικού/ασφαλιστικού συστήματος της χώρας (Previdência), τον Οκτώβριο του 2019, οι κορυφαίες προτεραιότητες της κυβέρνησης Bolsonaro θα είναι μεταξύ άλλων η εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, η απλοποίηση του βραζιλιάνικου φορολογικού συστήματος, καθώς και οι ιδιωτικοποιήσεις.

Αναμένεται επίσης να προχωρήσει με τις μακροοικονομικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και να υιοθετήσει μέτρα που θα ανταπεξέρχονται στις προκλήσεις του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο, η κρίση του COVID-19, ανέτρεψε την υλοποίηση των σχετικών προτεραιοτήτων.

Η βραζιλιάνικη κυβέρνηση υιοθέτησε μία πλειάδα μέτρων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που προκάλεσε ο εν λόγω ιός. Εκτιμάται πως το σύνολο των δημοσιονομικών μέτρων που έχουν ανακοινωθεί μέχρι σήμερα, ανέρχεται σε 610 δις. ρεάις (8,4% του Α.Ε.Π.)

Δεδομένης της χαλάρωσης των μέτρων από το τρίτο τρίμηνο του 2020, υπολογίζεται πως τα μέτρα ανακούφισης της κυβέρνησης θα έχουν μία πρωτογενή δημοσιονομική επιβάρυνση της τάξεως των 365 δις. ρεάις το έτος 2020 (5% του Α.Ε.Π.).

Το 2020, το πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα του δημόσιου τομέα αναμένεται να αγγίξει τα 585 δις. ρεάις (-8% του Α.Ε.Π.). Για το 2021, εκτιμάται πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξεως των 220 δις ρεάις (-2,9% του Α.Ε.Π.)

Όσον αφορά το δημόσιο χρέος (ως ποσοστό του Α.Ε.Π.), στο πιο αισιόδοξο σενάριο, εκτιμάται πως αυτό ένεκα των συνεπειών του COVID-19, το 2021 θα αγγίξει το 88,3%.

β) Νομισματική πολιτική

Παρά την σημαντική άνοδο του πληθωρισμού στο τέλος του 2019 (4,25%) λόγω της υγειονομικής κρίσης που προκάλεσε ο COVID-19, αυτός αναμένεται να διαμορφωθεί κάτω από τον στόχο του 4% του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής το τρέχον έτος.

Πιο συγκεκριμένα, για το τρέχον έτος προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 2,20% και για το έτος 2021 στο 3,1%. Οι προβλέψεις αυτές λαμβάνουν υπόψη τις συνέπειες των μέτρων που υιοθετήθηκαν από την κυβέρνηση για την αποτροπή εξάπλωσης του COVID-19, καθώς και την σχετική πτώση στις κανονικές τιμές.

Όσον αφορά τα επιτόκια, αυτά αναμένεται να φθάσουν στο 3,50% το 2020 και 4% το 2021.

γ) Οικονομική ανάπτυξη

Οι συνέπειες του COVID-19 στη βραζιλιάνικη οικονομία είναι πολύ μεγάλες και ως εκ τούτου, οι προβλέψεις σχετικά με το Α.Ε.Π. της χώρας έχουν αναθεωρηθεί πλήρως.

Έτσι για το τρέχον έτος προβλέπεται συρρίκνωση του Α.Ε.Π. τουλάχιστον κατά 4%.

Σε κάθε περίπτωση, η διάρκεια της καραντίνας/μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης, όπως και η ταχύτητα της επανάκαμψης της οικονομίας μετά το πέρας της κρίσης, πρόκειται να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο στην τελική διαμόρφωση του Α.Ε.Π. της χώρας.

Για το έτος 2021 προβλέπεται μετριοπαθής αύξηση του Α.Ε.Π. κατά 2,8%.

δ) Συναλλαγματικές ισοτιμίες

Η μέση ετήσια ισοτιμία βραζιλιάνικου ρεάλ/δολαρίου τα προσεχή 3 χρόνια προβλέπεται να διαμορφωθεί ως εξής:

2020: 5,09, 2021: 4,33, 2022: 4,07, 2023: 4,10

ε) Εξωτερικός τομέας

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση το 2020 λόγω του COVID-19, η οποία πρόκειται να οδηγήσει μεταξύ άλλων σε μείωση των διεθνών εμπορικών ροών και πτώση του τουρισμού, αλλά και η πτώση των τιμών των προϊόντων που θα επηρεάσουν τις εξαγωγές, αναμένεται να διαμορφώσουν το έλλειμμα των τρεχουσών συναλλαγών στο -3,5% του Α.Ε.Π. το 2020.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ

1. Διμερές εμπόριο

1.1. Εμπόριο αγαθών

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, το έτος 2019, οι εν θέματι εξαγωγές σημείωσαν **αύξηση κατά 22%** σε σχέση με έναν χρόνο νωρίτερα. Ειδικότερα, η αξία των προαναφερθεισών εξαγωγών μας άγγιξε τα **134,6 εκ. ευρώ έναντι 110,6 εκ. έναν χρόνο νωρίτερα**.

Καθοριστικό ρόλο στην ανωτέρω αύξηση διαδραμάτισε η κατηγορία **“Ελαφρά λάδια και παρασκευάσματα” (ορυκτά λάδια)** της δασμολογικής κατηγορίας “271012” σε εξαψήφια ανάλυση, αφού έφτασε σχεδόν τα 104,7 εκατομμύρια ευρώ, έναντι 58,6 εκατομμυρίων έναν χρόνο νωρίτερα (αύξηση 79%).

Πλην της ανωτέρω κατηγορίας, αξιοσημείωτη αύξηση παρατηρήθηκε στις εξής δασμολογικές κλάσεις: “300490” Φάρμακα που αποτελούνται από προϊόντα αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς λόγους (257%), “999000” Εμπιστευτικά προϊόντα (6,6%), “844832” μέρη και εξαρτήματα μηχανών για την προπαρασκευή ή την επεξεργασία υφαντικών υλών (79%), “821290” μέρη από ξυράφια και μη ηλεκτρικές ξυριστικές μηχανές, μέταλλα, (24,5%), “840999” Μέρη που αναγνωρίζονται ότι προορίζονται αποκλειστικά ή κύρια για εμβολοφόρους κινητήρες εσωτερικής (5,6%), “390320” Συμπολυμερή του στυρολίου (72%), “760612” Ελάσματα και ταινίες από κράματα αργιλίου (200%), “200870” Ροδάκινα κάθε είδους παρασκευασμένα (1,2%), “320890” Χρώματα επίχρσης και βερνίκια με βάση συνθετικά πολυμερή ή τροποποιημένα φυσικά πολυμερή (10%), “390769” Άλλα (100%), “200570” ελιές, παρασκευασμένες ή διατηρημένες χωρίς ξίδι ή οξικό οξύ, μη κατεψυγμένες, (44%).

Αναλυτικότερα, τα κυριότερα προϊόντα που κυριάρχησαν στις εξαγωγές μας το εν θέματι διάστημα προς τη Βραζιλία κατά σειρά κατάταξης, ήσαν τα εξής:

- 1) Ελαφρά λάδια και παρασκευάσματα (79%).
- 2) Τσιμέντα που δεν είναι σε σκόνη, με την ονομασία clinkers (-41%).
- 3) Εμπιστευτικά προϊόντα (6,6%).
- 4) Φάρμακα που αποτελούνται από προϊόντα αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα (257%).
- 5) Μέρη και εξαρτήματα μηχανών για την προπαρασκευή ή την επεξεργασία υφαντικών υλών (79%).
- 6) Μέρη από ξυράφια και μη ηλεκτρικές ξυριστικές μηχανές, από κοινά μέταλλα (24,5%).
- 7) Ελαιόλαδο και τα κλάσματά του (-43%).
- 8) Μάρμαρο τραβερτίνη & αλάβαστρο και τεχνουργήματα από αυτές (-21%).
- 9) Μαγνησία που αποκτήθηκε με τήξη με ηλεκτρισμό (-11%).
- 10) Μέρη που αναγνωρίζονται ότι προορίζονται αποκλειστικά ή κύρια για εμβολοφόρους κινητήρες εσωτερικής (5,6%).
- 11) Συμπολυμερή του στυρολίου (72%).
- 12) Πολυπροπυλένιο σε αρχικές μορφές (-6%).
- 13) Φύλλα και λεπτές ταινίες, από αργίλιο, χωρίς υπόθεμα, που έχουν υποστεί απλή έλαση, με πάχος $\leq 0,2$ (-36%).
- 14) Ελάσματα και ταινίες από κράματα αργιλίου (200%)
- 15) Ροδάκινα κάθε είδους παρασκευασμένα (1,2%)

16) Χρώματα επίχρησης και βερνίκια με βάση συνθετικά πολυμερή ή τροποποιημένα φυσικά πολυμερή (10%).

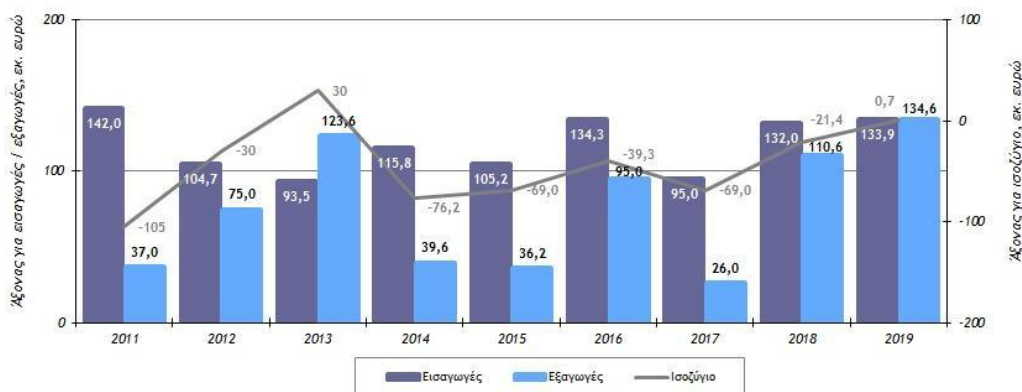
16) Άλλα (100%)

17) Ελιές, παρασκευασμένες ή διατηρημένες χωρίς ξίδι ή οξικό οξύ, μη κατεψυγμένες (44%).

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα το εν λόγω έτος, **εισήγαγε από την Βραζιλία, αγαθά αξίας 133,8 εκ. ευρώ**, ενώ για δεύτερη φορά το εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδος με την Βραζιλία είναι πλεονασματικό (η προηγούμενη φορά το 2013).

Ελλάδα και Βραζιλία δεν είναι σημαντικοί εμπορικοί εταίροι. Το 2019 οι ελληνικές εξαγωγές στη Βραζιλία αντιπροσώπευαν το 0,39% του συνόλου, κατατάσσοντας τη χώρα στην 51η θέση των εξαγωγικών μας προορισμών (από 53η το 2018). Αντίστοιχα, οι εισαγωγές από τη Βραζιλία δεν ξεπερνούν το 0,24% του συνόλου, τοποθετώντας την στην 47η θέση των προμηθευτών μας (από 46η το 2018).

Γράφημα 2 : Εξέλιξη εμπορικού ισοζυγίου Ελλάδος- Βραζιλίας για την χρονική περίοδο 2011-2019 (εκ. ευρώ)

Επεξεργασία στοιχείων : Γραφείο Ο.Ε.Υ. Αγίου Παύλου

Πίνακας 7: Οι μεγαλύτερες κατηγορίες ελληνικών προϊόντων που εξήχθησαν στη Βραζιλία (σε ευρώ) το έτος 2019 (σε εξαηήμερο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας)

εξαηήμερο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής % 2019/2018
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	
“271012” Ελαφρά λάδια και παρασκευάσματα:	104.705.728	78%	58.605.412	53%	79%
“252310” Τσιμέντα που δεν είναι σε σκόνη, με την ονομασία clinkers	4.342.468	3,2%	7.364.213	6,6%	-41%
“300490” Φάρμακα που αποτελούνται	2.946.872	2,1%	824.476	0,74%	257%

εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής %
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	2019/2018
από προϊόντα αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς					
“999000” Εμπιστευτικά προϊόντα	2.912.102	2,1%	2.730.332	2,5%	6,6%
“844832” Μέρη και εξαρτήματα μηχανών για την προπαρασκευή ή την επεξεργασία υφαντικών υλών, εκτός από επενδύσεις	1.981.475	1,4%	1.104.300	0,99%	79%
“821290” Μέρη από ξυράφια και μη ηλεκτρικές ξυριστικές μηχανές, μέταλλα	1.821.845	1,3%	1.462.848	1,3%	24,5%
“150910” Ελαιόλαδο και τα κλάσματά του, που λαμβάνονται αποκλειστικά από ελιές με τη χρήση μηχανικών ή φυσικών	1.616.302	1,2%	2.824.293	2,5%	-42%
“680221” Μάρμαρο, τραβερτίνη και αλάβαστρο και τεχνουργήματα από αυτές, απλώς λαξευμένα ή πριονισμένα, με επί	1.535.991	1,1%	1.950.811	1,8%	-21%
“251990” Μαγνησία που αποκτήθηκε με τήξη με ηλεκτρισμό. Μαγνησία πυρωμένη αδρανής φρυγμένη	1.102.695	0,8%	1.236.184	1,1%	-11%
“84840999” Μέρη που αναγνωρίζονται	958.168	0,71%	907.488	0,8%	5,6%

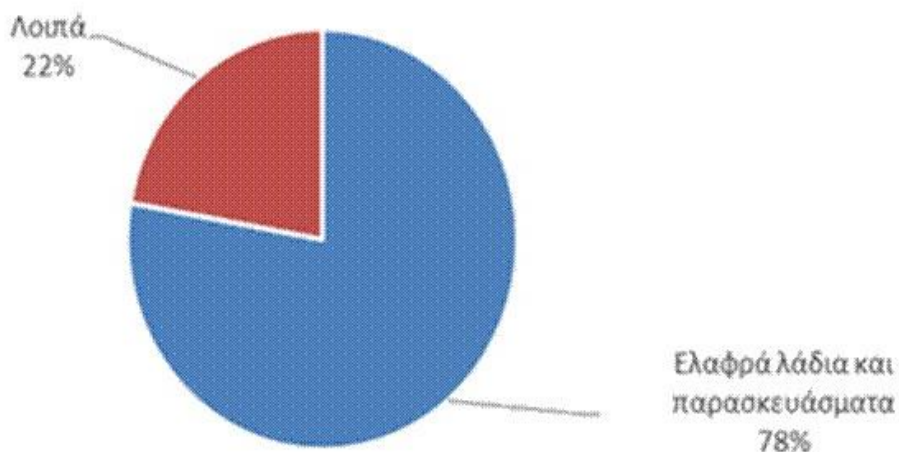

εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής %
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	2019/2018
ότι προορίζονται αποκλειστικά ή κύρια για εμβολοφόρους κινητήρες εσωτερικής					
“390320” Συμπολυμερή του στυρολίου-ακρυλονιτριλίου (SAN) σε αρχικές μορφές	882.050	0,6%	512.080	0,46%	72%
“390210” Πολυπροπυλένιο σε αρχικές μορφές	719.964	0,5%	765.399	0,7%	-5,9%
“760711” Φύλλα και λεπτές ταινίες, από αργίλιο, χωρίς υπόθεμα, που έχουν υποστεί απλή έλαση, με πάχος <= 0,2	538.845	0,4%	844.568	0,8%	-36%
“760612” Ελάσματα και ταινίες από κράματα αργιλίου	522.074	0,38%	173.850	0,1%	200%
“200870” Ροδάκινα κάθε είδους, παρασκευασμένα	415.118	0,3%	409.814	0,37%	1,2%
“320890” Χρώματα επίχρισης και βερνίκια με βάση συνθετικά πολυμερή	359.628	0,3%	326.177	0,3%	10%
“390769” Άλλα	358.159	0,3%	0	0	100%
“200570” Ελιές, παρασκευασμένες ή διατηρημένες χωρίς ξίδι ή οξικό οξύ, μη κατεψυγμένες	314.091	0,2%	217.838	0,19%	44%

εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής %
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	2019/2018
“320417” Χρωστικά (pigments) συνθετικά οργανικά.	295.792	0,21%	372.785	0,33%	-20%
“240110” Καπνά χωρίς αφαίρεση μίσχων	291.145	0,21%	0	0	100%
“680291” Μάρμαρο, τραβερτίνη και αλάβαστρος, τυχαίας μορφής, στιλβωμένα, διακοσμημένα ή αλλιώς κατεργασμένα	267.995	0,19%	291.909	0,26%	-8,1%
'760720' Φύλλα και λεπτές ταινίες από άργιλο	247.177	0,18%	86.511	0,07%	185%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., προσωρινά στοιχεία, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο Ο.Ε.Υ. Αγίου Παύλου

Κατανομή Ελληνικών εξαγωγών στη Βραζιλία κατά το έτος 2019

Κατανομή Ελληνικών εξαγωγών πλὴν πετρελαιοειδῶν στη Βραζιλία κατά το έτος 2019

Πίνακας 8: Αξία εισαγωγών βραζιλιανών προϊόντων στην Ελλάδα – επιλογή από τις μεγαλύτερες κατηγορίες (ευρώ) (σε εξαψηφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας)

6ψήφιο κεφ.Σ.Ο.	Περιγραφή	2019	% στο σύνολο
090111	Καφές, μη καβουρντισμένος	49.608.197	37%
260600	Μεταλλεύματα αργιλίου και τα εμπλουτισμένα από αυτά	31.520.686	23%
240120	Καπνά με μερική ή ολική αφαίρεση των μίσχων, που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί	15.212.642	11,3%
470329	Πολτοί χημικοί από ξύλο με ανθρακικό νάτριο ή θειικό άλας, ημιλευκασμένοι ή λευκασμένοι	6.741.815	5%
120190	Άλλα	3.544.612	2,6%
841311	Αντλίες διανομής, εφοδιασμένες με μετρική διάταξη ή κατασκευασμένες για να φέρουν τέτοια διάταξη	3.036.284	2,2%
230990	Παρασκευάσματα των τύπων που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων (εκτός από τροφές για σκύλους)	2.374.654	1,8%
281512	Υδροξείδιο του νατρίου καυστική σόδα σε υδατικό διάλυμα αλισίβα καυστικής σόδας	1.713.314	1,3%
640220	Υποδήματα που έχουν τα εξωτερικά πέλματα και το άνω μέρος από καουτσούκ ή από πλαστική ύλη	1.704.421	1,27%
380610	Κολοφώνια & ρητινικά οξέα	1.446.812	1%
210610	Συμπυκνώματα πρωτεϊνών και ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης	827.883	0,6%
391220	Νιτρικές κυτταρίνες στις οποίες περιλαμβάνονται και τα κολλόδια σε αρχικές μορφές	689.358	0,5%
200919	Χυμοί πορτοκαλιού, που δεν έχουν υποστεί ζύμωση, χωρίς προσθήκη αλκοόλης, με ή χωρίς προσθήκη ζάχαρη	614.266	0,45%
390120	Πολυαιθυλένιο πυκνότητας < 0,94, σε αρχικές μορφές	598.189	0,44%
640299	Υποδήματα που έχουν τα εξωτερικά πέλματα και το άνω μέρος από καουτσούκ ή από πλαστική ύλη	553.186	0,4%
450255	Με βάρος κατά m2 40 g ή περισσότερο αλλά που δεν υπερβαίνει τα 150 g, σε κυλίνδρους	521.710	0,4%
300420	Φάρμακα που περιέχουν αντιβιοτικά, που παρουσιάζονται με μορφή δόσεων ή είναι συσκευασμένα για τη λι	520.412	0,4%
120242	Χωρίς κέλυφος, έστω και σπασμένα	514.776	0,4%
640399	Υποδήματα που έχουν τα εξωτερικά πέλματα από καουτσούκ, πλαστική ύλη ή ανασχηματισμένο δέρμα και το	512.850	0,4%
230910	Τροφές για σκύλους ή γάτες, συσκευασμένες για τη λιανική πώληση	426.096	0,31%
090411	Πιπέρι του είδους Piper, μη θρυμματισμένο ούτε σε σκόνη	424.709	0,31%
170199	Ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο ή από τεύτλα και ζαχαρόζη χημικώς καθαρή, σε στερεή κατάσταση (εκτός από ζάχ	404.779	0,30%

6ψήφιο κεφ.Σ.Ο.	Περιγραφή	2019	% στο σύνολο
390230	Συμπολυμερή του προπυλενίου σε αρχικές μορφές	378.934	0,3%
350300	Ζελατίνες, στις οποίες περιλαμβάνονται και εκείνες που παρουσιάζονται σε φύλλα με σχήμα τετράγωνο ή	366.455	0,27%
401140	Επίσωτρα με πιεσμένο αέρα, καινούργια, από καουτσούκ, των τύπων που χρησιμοποιούνται για μοτοσικλέτες	362.787	0,27%
611241	Μαγιό, κλότες και σλιπ μάνιου, πλεκτά, από συνθετικές ίνες, για γυναίκες ή κορίτσια	361.574	0,27%
441239	Άλλη	337.528	0,25%
851521	Μηχανές και συσκευές για τη συγκόλληση των μετάλλων με αντίσταση, εξ ολοκλήρου ή μερικώς αυτόματες	320.000	0,63%
170410	Τσίχλες (chewing-gum), έστω και περιτυλιγμένες με ζάχαρη	296.582	0,22%
220890	Αιθυλική αλκοόλη με κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο < 80% vol, μη μετουσιωμένη. Αποστάγματα και άλλα οиноπ	295.125	0,22%
200911	Χυμοί πορτοκαλιού, που δεν έχουν υποστεί ζύμωση, χωρίς προσθήκη αλκοόλης, με ή χωρίς προσθήκη ζάχαρη	293.069	0,21%
350300	Ζελατίνες, στις οποίες περιλαμβάνονται και εκείνες που παρουσιάζονται σε φύλλα με σχήμα τετράγωνο	544.399	0,4%
821191	Μαχαίρια τραπεζιού με σταθερή λεπίδα από κοινά μέταλλα	277.395	0,20
842920	Ομαλυντήρες χώματος και δρόμων (graders), αυτοπροωθούμενοι	267.081	0,19%
237.840	Φτυαριστές-φορτωτές μετωπικής φόρτωσης, αυτοπροωθούμενοι	237.840	0,2%
480256	Με βάρος κατά m ² 40 g ή περισσότερο αλλά που δεν υπερβαίνει τα 150 g, σε φύλλα των οποίων η μία πλευ	235.801	0,17%
999000	Εμπιστευτικά προϊόντα	235.396	0,17%
480411	Χαρτί και χαρτόνια για επικάλυψη, με την ονομασία kraftliner, χωρίς επίχριση ή επάλειψη, σε κυλίνδρο	211.001	0,15%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου

1.2. Προοπτική - προτάσεις

Απόσταση, γραφειοκρατία, προστατευτισμός, ανταγωνισμός, γλωσσικά και πολιτισμικά εμπόδια, κόστος επιχειρείν, είναι μερικοί από τους λόγους για τους οποίους η ανάπτυξη εξαγωγών στη βραζιλιανή αγορά αποδεικνύεται ιδιαίτερα δύσκολη, γεγονός που καθιστά την επιτόπου εγκατάσταση ή και παραγωγή, τον ενδεικνυόμενο τρόπο δραστηριοποίησης για τη χώρα. Τα παραπάνω τοποθετούν τη Βραζιλία εκτός πεδίου ενδιαφέροντος των περισσότερων μεγάλων ελληνικών επιχειρήσεων και εκτός εμβέλειας των μικρότερων. Η προσπάθεια δε των τελευταίων, να εφαρμόσουν στη Βραζιλία μοντέλα δραστηριοποίησης που δεν είναι πάντα αποτελεσματικά, π.χ. μαζική αποστολή διαφημιστικών email ή στην καλύτερη περίπτωση, μία και μόνη επίσκεψη/συμμετοχή σε εμπορική έκθεση, έχει σαν αποτέλεσμα χαμηλή αξία και αστάθεια εξαγωγών. Λίγες μόνο επιχειρήσεις παρουσιάζουν συνέχεια διατηρώντας ένα περίπου σταθερό επίπεδο εξαγωγών, που με βάση τα στατιστικά στοιχεία, εκτιμούμε ότι αφορά κατά κύριο λόγο, αλλά όχι αποκλειστικά, είτε ενδοεταιρικές συναλλαγές μεταξύ πολυεθνικών, είτε προμήθειες βραζιλιανών θυγατρικών πολυεθνικών εταιριών, οι οποίες ενδεχομένως αποτελούν μέρος ενός συνολικού σχεδιασμού προμηθειών τους, είτε τέλος, προμήθειες βραζιλιανών πολυεθνικών στο πλαίσιο του δικού τους παγκόσμιου σχεδιασμού. Με λίγες εξαιρέσεις, οι περισσότεροι Έλληνες εξαγωγείς, εφόσον πετύχουν κάποια συνεργασία, αποδεικνύεται συγκυριακή.

Λόγω των αδυναμιών της ελληνικής επιχειρηματικότητας και της πολυπλοκότητας της Βραζιλίας, πολλές εταιρίες, ακόμα και μεγάλες, επιλέγουν τη δραστηριοποίηση στη χώρα μέσω αντιπροσώπων/μεσιτών. Στο ρόλο των μεσιτών πάντως, συχνά συναντώνται ατομικές επιχειρήσεις, με επίσης περιορισμένη επιχειρηματική δυνατότητα και εμβέλεια. Έτσι, και οι εισαγόμενες ποσότητες παραμένουν χαμηλές, και το κόστος των προϊόντων υψηλό, αφού προστίθεται και το κέρδος του μεσολαβητή, που επίσης δεν έχει οικονομίες κλίμακας. Δυστυχώς δε, δεν λείπουν και οι περιπτώσεις όπου ο μεσολαβητής δεν έχει καμία εμπειρία βραζιλιανής γραφειοκρατίας, με αποτέλεσμα, ένα ούτως ή άλλως δύσκολο εγχείρημα, να μετατρέπεται σε μια πολύ κακή εμπειρία για την ελληνική επιχείρηση, αποτρεπτική για νέα προσπάθεια.

Συνηθέστερη περίπτωση πάντως, είναι η απόφαση αναβολής της εξαγωγικής προσπάθειας για όταν οι συνθήκες θα είναι προσφορότερες. Ωστόσο, δε διαφαίνεται αλλαγή των συνθηκών επιχειρείν στη ή με τη Βραζιλία στο ορατό μέλλον, ενώ ο ανταγωνισμός δεν αντιμετωπίζει τη χώρα με τον ίδιο τρόπο. Η Βραζιλία συνεπώς, δεν είναι αγορά που μπορεί κανείς να αναβάλλει, πολύ δε περισσότερο να αγνοεί. Για πολλά προϊόντα ελληνικού ενδιαφέροντος, ήδη ο ανταγωνισμός είναι οξύς και δυστυχώς, το «brand Ελλάδα» δεν έχει καταξιωθεί. Υπό προϋποθέσεις, ευκαιρίες υπάρχουν πρακτικά σε όλους τους ελληνικούς εξαγωγικούς κλάδους (πλην αυτών για τους οποίους υφίστανται περιορισμοί). Από τις εισαγωγές της Βραζιλίας από τον κόσμο, επισημαίνουμε τις παρακάτω κατηγορίες ελληνικού ενδιαφέροντος:

- **Πετρέλαιο, καύσιμα και λιπαντικά πετρελαίου** (13,5% επί του συνόλου των εισαγωγών της Βραζιλίας από τον κόσμο το 2019). Το 2019 σημειώθηκε αύξηση των σχετικών εισαγωγών κατά 35% σε σχέση με το 2018, αποδεικνύοντας πως η χώρα παραμένει καθαρός εισαγωγέας πετρελαιοειδών. Επιπλέον, η προσαρμογή του προγράμματος επενδύσεων της κρατικής Petrobras, λόγω των επιπτώσεων από την αποκάλυψη της εμπλοκής της σε σκάνδαλο διαφθοράς, όπως και της μείωσης της τιμής του πετρελαίου, καθυστερεί τουλάχιστον τα επόμενα χρόνια την αυτάρκεια της Βραζιλίας σε πετρέλαιο και σημαίνει ότι βραχυπρόθεσμα τουλάχιστον, εξακολουθεί να υπάρχει ευκαιρία σχετικών εξαγωγών.
- **Φάρμακα** (4.1% των εισαγωγών το 2019 και αύξησης της αξίας εισαγωγών τους κατά 14%). Με αυξανόμενο προσδόκιμο ζωής και μια μεσαία τάξη της οποίας το διαθέσιμο εισόδημα ενισχύθηκε σημαντικά τα προηγούμενα χρόνια, η Βραζιλία είναι η έκτη μεγαλύτερη αγορά φαρμάκων στον κόσμο σήμερα, γεγονός που δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για τις εταιρίες του χώρου. Η εξαγωγή φαρμάκων, τουλάχιστον όσον αφορά τα πρωτότυπα, προσφέρει καλές πιθανότητες επιτυχίας. Ομοίως οι αγορές πρώτων υλών, ιδίως των δραστικών συστατικών, και ιατρικού εξοπλισμού. Η Πολιτική Παραγωγικής Ανάπτυξης (PDP) για τη μεταφορά τεχνολογίας σε κρατικά εργαστήρια, μπορεί να αποτελέσει μέθοδο πρόσβασης στην αγορά, τόσο στα φάρμακα, όσο και στα ιατρικά εργαλεία. Σε κάθε

περίπτωση, οι υποψήφιοι εξαγωγείς θα πρέπει να αναμένουν πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες ελέγχου, πιστοποίησης και αδειοδότησης των προϊόντων τους.

- **Χημικά, λιπάσματα και πλαστικά** (3%, 5,2% και 4,2% αντίστοιχα των βραζιλιανών εισαγωγών το 2019). Η χώρα παραμένει μεγάλος εισαγωγέας όλων των συναφών ειδών. Μεγάλο μέρος τους θα πρέπει να αποδίδεται σε συναλλαγές μεταξύ θυγατρικών πολυεθνικών εταιριών, αλλά και σε εισαγωγές πρώτων υλών και ενδιάμεσων προϊόντων από βραζιλιανές εταιρίες.
- Συσκευές, είδη τηλεφωνίας και μέρη τους (1% των συνολικών εισαγωγών) και ηλεκτρονικές συσκευές και τα μέρη τους (1%).

Άλλα είδη ελληνικού ενδιαφέροντος αποτελούν:

- **Μάρμαρα.** Οι εισαγωγές της Βραζιλίας στην ελληνικού ενδιαφέροντος στατιστική κατηγορία 6802 αυξήθηκαν το 2019 κατά 23%, με το μερίδιο της Ελλάδας στις συνολικές σχετικές εισαγωγές της χώρας να ανέρχεται σε 10,3%, γεγονός που την καθιστά πέμπτο προμηθευτή μετά τις Ιταλία, Ισπανία, Τουρκία, Κίνα (*στοιχεία βραζιλιανού Υπουργείου Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου*).
- **Ελαιόλαδο και ελιές** (*στοιχεία βραζιλιανού Υπουργείου Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου*). Η Βραζιλία είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος εισαγωγέας ελαιολάδου όλων των ειδών στον κόσμο και μάλιστα, μόνο για ίδια κατανάλωση. Το 2019, οι εισαγωγές της χώρας σε παρθένο ελαιόλαδο μειώθηκαν κατά 7,2%. Οι κυριότερες εξαγωγικές χώρες παρθένου ελαιόλαδου στην Βραζιλία είχαν μείωση στις σχετικές εξαγωγές τους (Πορτογαλία, Ισπανία, Χιλή, Αργεντινή, Ελλάδα, Τυνησία).

Η Ελλάδα με το ακριβότερο προϊόν μεταξύ των κορυφαίων της αγοράς, εμφάνισε μείωση στις εξαγωγές της παρθένου ελαιόλαδου κατά 53%, με μερίδιο στις συνολικές βραζιλιάνικες εισαγωγές 0,47%, έναντι 1% το 2018. Ωστόσο το ποσοστό αυτό είναι πολύ μικρό σε σχέση με το αντίστοιχο των ηγέτιδων εξαγωγικών χωρών Πορτογαλίας (63%) και Ισπανίας (16%).

Η Βραζιλία είναι ακόμα ο τρίτος μεγαλύτερος εισαγωγέας παρασκευασμένων ελιών στον κόσμο. Μάλιστα το 2019, οι σχετικές εισαγωγές της παρουσίασαν αύξηση 14%.

Αύξηση καταγράφεται στις εισαγωγές από Αργεντινή, Αίγυπτο, Περού, Ισπανία, και Πορτογαλία.

Πτώση καταγράφεται στις εισαγωγές από Χιλή. Η Ελλάδα, παρουσίασε μείωση της τάξεως του 3%.

Σημειώνεται πως οι εξαγωγείς θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και τη διαφορά τάξης μεγέθους των αγορών, γεγονός που σημαίνει ότι μικρές μεμονωμένες προσπάθειες ίσως δεν έχουν την καλύτερη δυνατή προοπτική, εκτός αν το προϊόν απευθύνεται σε ένα εξειδικευμένο τμήμα της αγοράς και είναι διατεθειμένοι να επενδύσουν σημαντικά στην προώθησή του, ώστε να πείσουν για την ιδιαιτερότητά του τις ειδικές ομάδες ενδιαφέροντος στις οποίες απευθύνονται. Καλύτερα αποτελέσματα θα μπορούσε πιθανά να φέρει κάποια συλλογική προσπάθεια, που θα δημιουργούσε το κρίσιμο μέγεθος στους συμμετέχοντες εξαγωγείς ώστε να μπορέσουν να επιτύχουν μεγαλύτερη κάλυψη, ανταγωνιστικές τιμές, σταθερή προσφορά και περιορισμό του κόστους διαχείρισης της εξαγωγικής προσπάθειας. Ενδεχόμενη σύμπραξη εξαγωγέων θα σήμαινε ακόμα δυνατότητα επιμερισμού του κόστους προβολής και παρακολούθησης της διακίνησης των προϊόντων τους στη Βραζιλία, ενέργειες απαραίτητες για την εξασφάλιση αναγνωρισιμότητας και για την καθιέρωσή τους στη χώρα.

- **Τομέας τροφίμων και ποτών** γενικά (*στοιχεία βραζιλιανού Υπουργείου Ανάπτυξης, Βιομηχανίας και Εξωτερικού Εμπορίου*). Παρόλο που έχει σημαντική ίδια παραγωγή, η Βραζιλία είναι παράλληλα μεγάλος εισαγωγέας τροφίμων (περίπου 4% του συνόλου των εισαγωγών της το 2019).

Η εξαγωγή στη Βραζιλία προϊόντων ζωικής προέλευσης υπόκειται σε περιορισμούς. Για τα γαλακτοκομικά και το μέλι βρίσκεται σε εξέλιξη μακρόχρονη διαπραγμάτευση διαδικασίας αναγνώρισης της ισοδυναμίας των υγειονομικών επιθεωρήσεων μεταξύ των αρμόδιων Υπουργείων Ελλάδας -Βραζιλίας. Αντίστοιχα ισχύουν και για την εξαγωγή νωπών ειδών φυτικής προέλευσης, οπότε

και πρέπει να προηγηθεί διαδικασία ανάλυσης φυτοϋγειονομικού κινδύνου για κάθε είδος χωριστά, η ολοκλήρωση της οποίας απαιτεί το λιγότερο δύο χρόνια, σύμφωνα με εκτίμηση του ίδιου του βραζιλιανού Υπουργείου. Τέλος, προϊόντα που έχουν πιστοποιηθεί ως οργανικά στην Ελλάδα, θα πρέπει να υποβληθούν σε αντίστοιχη διαδικασία και στη Βραζιλία, διαφορετικά δεν μπορούν να πωλούνται με αυτόν το χαρακτηρισμό στη χώρα. Παρόλο που οι παραπάνω διαδικασίες είναι χρονοβόρες, συνιστούμε στις εξαγωγικές επιχειρήσεις να μην αποθαρρύνονται και να μην αναβάλλουν τη διαδικασία, καθώς δεν υπάρχει προοπτική βελτίωσής της στο ορατό μέλλον, αλλά να την αντιμετωπίζουν ως επένδυση για την εξασφάλιση πωλήσεων μεσο-μακροπρόθεσμα σε μια σημαντική αγορά πλέον των 211 εκ. καταναλωτών. Αρμόδιο για την εκκίνηση της διαδικασίας από ελληνικής πλευράς, είναι το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Καταγράφουμε ακόμα ορισμένες ευκαιρίες που προκύπτουν λόγω συνθηκών/συγκυρίας, ή αφορούν κλάδους σε ανάπτυξη:

- **Κατασκευές/συμβάσεις παραχώρησης.** Στο σκάνδαλο διαφθοράς στην κρατική πετρελαϊκή Petrobras, εμπλέκονταν, μεταξύ άλλων, τουλάχιστον 4 μεγάλες εργολαβικές/κατασκευαστικές εταιρίες, μεταξύ των οποίων οι Odebrecht, OAS, Camargo Corrêa και Queiroz Galvão.

Μέχρι να ολοκληρωθεί η έρευνα τουλάχιστον, οι εν λόγω κατασκευαστικές έχουν αποκλειστεί από διαγωνισμούς της Petrobras, ενώ λογικά, δύσκολα θα μπορέσουν να συμμετάσχουν και να κερδίσουν άλλες κρατικές συμβάσεις. Υπό προϋποθέσεις, η εξέλιξη μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για μεσαίου και μικρότερου μεγέθους κατασκευαστικές, εγχώριες και διεθνείς, που θα επιδιώξουν να διεκδικήσουν μέρος των έργων.

Υπενθυμίζεται ότι η Βραζιλία δεν έχει προσχωρήσει στη Συμφωνία για τις Δημόσιες Προμήθειες (GPA) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Σύμφωνα με το βραζιλιανό νόμο περί κρατικών προμηθειών, ξένες εταιρίες μπορούν να συμμετέχουν σε διαγωνισμούς, εφόσον διαθέτουν νόμιμη εκπροσώπηση στη χώρα. Το 2010 ψηφίστηκε νόμος προτίμησης στις κρατικές προμήθειες, προϊόντων και υπηρεσιών που παράγονται εγχώρια, που παράγονται ή διατίθενται από βραζιλιανές επιχειρήσεις, ή από επιχειρήσεις που έχουν επενδύσει σε έρευνα και ανάπτυξη στη Βραζιλία. Η προτίμηση μπορεί να φτάνει μέχρι και +25% της κατώτατης προσφερόμενης τιμής από ξένη εταιρία. Πρακτικά επιβάλλεται, οι ξένες επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για τις βραζιλιανές κρατικές προμήθειες, είτε να επενδύουν στη χώρα, είτε να συνεργάζονται συνήθως ως υπεργολάβοι, με βραζιλιανές.

Πολιτικές εγχώριου περιεχομένου εφαρμόζονται σε διάφορα επίπεδα και για την υλοποίηση έργων υποδομής κρατικών και ΣΔΙΤ.

Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη πως στο ζήτημα των δημοσίων προμηθειών, η πρόσφατα υπογραφείσα **Συμφωνία Ε.Ε.-Mercosul** (28.6.2019), προβλέπει ότι εταιρείες της Ε.Ε. θα μπορούν να συμμετάσχουν σε δημοπρασίες δημοσίων αρχών (όπως υπουργείων κλπ), σε ισότιμη βάση με τις εταιρείες της ομάδας Mercosul. Η όλη δε διαδικασία δημοπρασιών αναμένεται να καταστεί πιο διαφανής.

- **Υδρευση, αποχέτευση, διαχείριση αποβλήτων, βιώσιμη ανάπτυξη.** Λόγω μεγέθους και οικονομικών ανισοτήτων, υπάρχει ακόμα μεγάλη ανάγκη βασικών υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης στη Βραζιλία. Εξάλλου, βιομηχανικά δυστυχήματα όπως αυτό της υποχώρησης φράγματος μεταλλείων που προκάλεσε ανυπολόγιστη οικολογική καταστροφή στον ποταμό Rio Doce το 2015, αλλά και παρατεταμένη λειψυδρία σε αρκετές περιοχές της χώρας, ή οι πλημμύρες που έπληξαν τις πόλεις São Bernardo do Campo και Suzano τον Μάρτιο 2019, έχουν καταστήσει επίκαιρη τη συζήτηση για περιβαλλοντική προστασία, ανάπτυξη εναλλακτικών πηγών ενέργειας και βιώσιμη ανάπτυξη.

Η συγκυρία ευνοεί την προώθηση τεχνολογιών και λύσεων για την αντιμετώπιση των παραπάνω (ΑΠΕ, διαχείριση, ανακύκλωση, αφαλάτωση, κλπ. νερού, έξυπνα συστήματα άρδευσης, λύσεις εξοικονόμησης νερού και ενέργειας για τη βιομηχανία και για τους οικιακούς χρήστες, κοκ. σε αυτή την κατεύθυνση).

- **Ηλεκτρονικά παιχνίδια.** Στην έρευνα Entertainment and Media Outlook 2018-2022, η PwC⁶ προβλέπει ότι η Βραζιλία θα είναι μια από τις κορυφαίες χώρες τόσο σε διαφημιστική δαπάνη, όσο και σε κατανάλωση υπηρεσιών ΜΜΕ και ψυχαγωγίας, με αύξηση της συνολικής δαπάνης κατά 5,3% έως το έτος 2022.

Σήμερα, εκτιμάται ότι η βραζιλιανή αγορά ηλεκτρονικών παιχνιδιών ανέρχεται σε 3 δισ. δολάρια ΗΠΑ. Ευκαιρίες υπάρχουν στον τομέα των παιχνιδιών μάθησης και επικοινωνίας υπό μορφήν έτοιμου προϊόντος, και κυρίως στα παιχνίδια για φορητές συσκευές, κοινωνικά δίκτυα και περιστασιακού παίκτης. Η προσαρμογή στις απαιτήσεις γλώσσας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την είσοδο και την παραμονή στην αγορά.

- **Αμυντικά συστήματα.** Σύμφωνα με στοιχεία του SIPRI⁷, η Βραζιλία είναι η 11^η χώρα στον κόσμο σε στρατιωτικές δαπάνες (περίπου 1,5% του ΑΕΠ της), δαπάνη που αντιπροσωπεύει το 3,4% του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού. Υπό τους περιορισμούς που αναφέρθηκαν προηγούμενα αναφορικά με τις βραζιλιανές κρατικές προμήθειες, και ο τομέας άμυνας και ασφάλειας προσφέρει ευκαιρίες, κυρίως μέσω συνεργασιών με εγχώριες εταιρίες.
- **Θαλάσσιες μεταφορές.** Θεωρητικά τουλάχιστον, τα μεγάλα συμβόλαια της Petrobras με τους προμηθευτές της θα ελεγχθούν και ενδεχομένως θα αναθεωρηθούν, γεγονός που, υπό προϋποθέσεις πάντα, μπορεί να αποτελεί ευκαιρία διεκδίκησης μεταφορικού έργου από περισσότερες ελληνικές ναυτιλιακές εταιρίες στον τομέα των υγρών φορτίων. Σε κάθε περίπτωση, ευκαιρίες υπάρχουν και πέραν της κρατικής πετρελαϊκής, ιδίως στη μεταφορά χύδην ξηρών φορτίων, καθώς η χώρα είναι μεγάλος εξαγωγέας αγροτικών πρώτων υλών.
- **Τουρισμός.** Ο βραζιλιανός εξερχόμενος τουρισμός εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει θετική προοπτική για την Ελλάδα, κυρίως δεδομένου ότι αφορά ταξιδιώτες υψηλής κατανάλωσης, ενώ οι συνήθειες και η δαπάνη των υψηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων είναι λιγότερο ευαίσθητη στις διακυμάνσεις της οικονομίας. Δεδομένων των οικονομικών συνθηκών αλλά και του ισχυρού ανταγωνισμού, επισημαίνεται η ανάγκη ενεργού και συνεπούς προβολής του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στη χώρα.

Συνεκτιμώντας πάντως το επίπεδο του καταξιωμένου ήδη ανταγωνισμού, τα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά και τη γενικότερη αποστροφή της Βραζιλίας στις εισαγωγές, τη σημασία των προσωπικών σχέσεων, η εξαγωγική προσπάθεια σαφώς δεν είναι εύκολη. Στις περισσότερες δε περιπτώσεις, πιο αποτελεσματική μέθοδος εισόδου στην αγορά, θεωρείται η επιτόπια εγκατάσταση/παραγωγή.

Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται επένδυση στην προσπάθεια εισόδου στη βραζιλιανή αγορά, γεγονός που προϋποθέτει συστηματική προώθηση με παραδοσιακά και σύγχρονα μέσα, ανάπτυξη προσωπικών σχέσεων με τους βραζιλιανούς εισαγωγείς και συνεργάτες, προσαρμογή στις απαιτήσεις γλώσσας, κλπ.

Λεπτομέρειες για την προσέγγιση της αγοράς και τις μεθόδους προώθησης περιλαμβάνονται στον **Επιχειρηματικό Οδηγό του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Αγίου Παύλου**, ο οποίος περιέχει επίσης πληροφορίες για θέματα όπως η ίδρυση και λειτουργία επιχείρησης, οι κρατικές προμήθειες και το εμπόριο με τη Βραζιλία. Ο Οδηγός είναι διαθέσιμος στην πύλη Agora <http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/66672>), όπου επίσης, στην ενότητα **Έρευνες Αγοράς -Μελέτες**, υπάρχουν λεπτομερή στοιχεία για επιμέρους προϊόντα (ελαιόλαδο και ελιές, κρασί, μπύρα, μάρμαρο, φαρμακευτικά, ηλεκτρονικά παιχνίδια, άμυνα, τουρισμός).

Στην πύλη Agora υπάρχει επίσης κατάλογος διεθνών εκθέσεων για προϊόντα και κλάδους ελληνικού ενδιαφέροντος, που διοργανώνονται στη Βραζιλία.

---

⁶ <https://www.pwc.com.br/pt/outlook-18.html>

⁷ <https://www.sipri.org/databases/milex>

2. Επενδύσεις

Το έτος 2016 η ελληνική εταιρεία παραγωγής τσιμέντου και έτοιμου σκυροδέματος “Τιτάν Α.Ε.” (www.titan.gr) μέσω κοινοπραξίας απαρτιζομένης από την “Τιτάν Α.Ε./Sarkis group”⁸ (94% ιδιοκτησίας Τιτάν) και του βραζιλιάνικου ομίλου “Dias Branco Group” (<https://mdiasbranco.com.br>), εξαγόρασαν την βραζιλιάνικη βιομηχανία τσιμέντου “Cimento Apodi” (www.cimentoapodi.com.br), (50%-50% ιδιοκτησία) οποία εδρεύει στην πολιτεία Ceará, έναντι τιμήματος **100 εκ. δολαρίων**.

Πρόκειται για την μεγαλύτερη σχετική ελληνική επένδυση/εξαγορά στη Βραζιλία.

Η “Cimento Apodi” είχε στην ιδιοκτησία της μία μοντέρνα μονάδα παραγωγής τσιμέντου στην πόλη Quixeré και μία αντίστοιχη στον λιμένα Pecém στην βορειοανατολική Βραζιλία με δυνατότητα συνολικής παραγωγής 2 εκατομμύρια τόνους τσιμέντου ανά έτος, ενώ διαθέτει παρουσία σε 12 βραζιλιάνικες πολιτείες. Η “Dias Branco Group” ιδρύθηκε το 1951 και είναι ηγέτιδα δύναμη στην παραγωγή και διανομή μπισκότων και ζυμαρικών στη Βραζιλία, επενδύοντας συγχρόνως στις αγορές ακίνητης περιουσίας, ξενοδοχείων και τσιμέντου. Η δε “Sarkis group” είναι ένας βραζιλιάνικος όμιλος που επενδύει σε ακίνητη περιουσία, καθώς και σε κατασκευαστικές αγορές και τσιμεντοβιομηχανίες.

Διά της εν λόγω επενδύσεως, η ελληνική εταιρεία διεύρυνε την επιχειρηματική της δράση διεθνώς, επενδύοντας σε μία πολλά υποσχόμενη αγορά με ιδιαίτερη δυναμική, συμπράττοντας μάλιστα με αξιόλογους τοπικούς εταίρους που γνωρίζουν σε βάθος την τοπική αγορά τσιμέντου.

Το 2019, η Τιτάν προέβη στην εξαγορά του 6% του “οχήματος” Τιτάν Α.Ε./Sarkis group, ελέγχοντας πλέον συνολικά το 50% της “Cimento Apodi”.

Οι λοιπές εταιρίες ελληνικών συμφερόντων στη Βραζιλία δραστηριοποιούνται στους τομείς υπηρεσιών ανάπτυξης & υποστήριξης τυχερών παιχνιδιών (Intralot Brazil, www.intralot.com.br), πληροφορικής, μεταφορών και δομικών υλικών. Ελληνικές ναυτιλιακές εταιρίες διατηρούν επίσης γραφεία αντιπροσώπευσης στη Βραζιλία.

Δεν είναι γνωστές βραζιλιανές επενδύσεις στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τη βραζιλιανική Πρεσβεία στην Αθήνα, δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ορισμένοι αντιπρόσωποι βραζιλιανών επιχειρήσεων.

Λεπτομέρειες για το επενδυτικό προφίλ της Βραζιλίας και πληροφορίες για τις περισσότερο διεθνοποιημένες επιχειρήσεις της, είναι διαθέσιμες στη Μελέτη του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Αγίου Παύλου «Επενδύσεις από και προς τη Βραζιλία», που έχει αναρτηθεί στην πύλη Agora.

3. Τουρισμός

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι αφίξεις βραζιλιανών στη χώρα το 2019 ανήλθαν σε 82.608 ή 0,24% του συνόλου αφίξεων (αύξηση 22,3% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο), έναντι 67.497 τουριστών έναν χρόνο νωρίτερα.

Πίνακας 8: Αφίξεις βραζιλιανών στην Ελλάδα

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Αφίξεις από την Βραζιλία στην Ελλάδα	52.217	65.588	49.795	64.808	67.497	82.608
Ποσοστό στο σύνολο των αφίξεων	0,2%	0,3%	0,20%	0,24%	0,21%	0,24%
Μεταβολή	90,9%	25,6%	-25%	30%	4,1%	22,3%

⁸ Πηγή: Έρευνα Γραφείου Ο.Ε.Υ. Αγίου Παύλου

4. Προοπτική - προτάσεις

Η Βραζιλία δεν είναι μεγάλος διεθνής επενδυτής. Το απόθεμα των επενδύσεων της στο εξωτερικό μέχρι το 2019 αντιπροσώπευε μόλις το 1,2% του παγκόσμιου συνόλου. Οι βραζιλιανές άμεσες επενδύσεις κατευθύνονται κατά βάση στις υπηρεσίες, με τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες να κυριαρχούν στην κατηγορία, καθώς οι τράπεζες τοποθετούνται κατά βάση σε χώρες όπου υπάρχει βραζιλιανή επιχειρηματική παρουσία και πολίτες (Itaú-Unibanco, Bradesco και Banco do Brasil). Στον πρωτογενή τομέα κυριαρχούν οι τομείς της εξόρυξης, με τις κρατικές/κρατικά ελεγχόμενες Petrobras και Vale. Ο δευτερογενής τομέας αντιπροσωπεύει τη δραστηριότητα σημαντικών διεθνοποιημένων επιχειρήσεων (Gerdau – μεταλλουργία, JBS – τρόφιμα, κα), μεταξύ των οποίων και ορισμένες που προέκυψαν από κρατικά κατευθυνόμενες συγχωνεύσεις, για την ανάδειξη εθνικών πρωταθλητών (π.χ. Brasil Foods από τη συγχώνευση των Sadia και Perdigão).

Από τα παραπάνω, πιθανότητα προσέλκυσης επενδύσεων στην Ελλάδα θα μπορούσαν να έχουν οι υπηρεσίες, εκτός των χρηματοπιστωτικών, με τον τομέα πληροφορικής και επικοινωνιών ενδεχομένως να διαθέτει την καλύτερη προοπτική, καθώς αρκετές βραζιλιανές εταιρίες του κλάδου διαθέτουν μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό διεθνοποίησης. Κατάλογος των σημαντικότερων διεθνοποιημένων βραζιλιανών επιχειρήσεων είναι διαθέσιμος στη Μελέτη του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων Αγίου Παύλου «*Επενδύσεις από και προς τη Βραζιλία*», διαθέσιμη στην πύλη Agora.

Δεδομένου του χαμηλού γενικά βραζιλιανού ενδιαφέροντος για επενδύσεις στο εξωτερικό και της επιφυλακτικότητας σχετικά με την οικονομική συγκυρία, τόσο στη Βραζιλία όσο και στο εξωτερικό, οι υποψήφιες αποδέκτριες χώρες διοργανώνουν συνήθως σεμινάρια στο πλαίσιο επίσημων επισκέψεων της ηγεσίας τους, προκειμένου να εκφράζεται, στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο, η δέσμευσή τους για την εξασφάλιση επενδυτικού περιβάλλοντος φιλικού για τις βραζιλιανές επιχειρήσεις. Την ίδια πρακτική ακολουθεί και η Βραζιλία στη δική της προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων, με τις παρουσιάσεις να πραγματοποιούνται συνήθως, από τον Υπουργό Οικονομικών ή και τον Πρόεδρο της χώρας.

Άλλη περίπτωση ενδιαφέροντος αφορά τις επενδύσεις ιδιωτών σε ακίνητα. Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Βραζιλίας, το σύνολο των επενδύσεων ακινήτων βραζιλιανών στο εξωτερικό το 2017⁹ ανήλθε σε 6,3 δισ. δολάρια ΗΠΑ, αύξηση 1,6% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Δημοφιλέστερες οι χώρες της ΕΕ στις οποίες αναλογεί το 39,7% του συνόλου και ακολουθούν οι ΗΠΑ (κυρίως η πολιτεία Φλόριντα) με 37,6%. Από τις χώρες ΕΕ, στις πρώτες θέσεις της κατάταξης εμφανίζεται η Πορτογαλία με 12% και η Γαλλία με 9,6%. Στο παρελθόν βασικό κίνητρο για την απόκτηση κατοικίας στο εξωτερικό ήταν η ενίσχυση της κοινωνικής εικόνας, αν και πλέον, λόγω οικονομικής συγκυρίας, πολλοί ευκατάστατοι βραζιλιανοί αναζητούν τρόπους εξόδου από τη χώρα αξιοποιώντας προγράμματα διευκολύνσεων διαμονής ή και παροχής ιθαγένειας με την απόκτηση ακινήτων. Καθώς η Ελλάδα αποτελεί προσφιλή προορισμό ή όνειρο προορισμού για τους Βραζιλιάνους, είναι βέβαιο ότι υπάρχει κοινό για ελληνικές κατοικίες πολυτελείας, κυρίως παραθαλάσσιες και νησιωτικές, με επιπλέον κίνητρο την παροχή άδειας διαμονής κατά τις προβλέψεις του Ν.4146/2013.

Και σε αυτή την περίπτωση, θα ήταν σκόπιμη μια συλλογική παρά μεμονωμένες προσπάθειες προσέγγισης, επιτόπου, και σε ένα πλαίσιο και σενάριο που να ανταποκρίνεται στο επίπεδο των προσφερόμενων ακινήτων και του κοινού στο οποίο απευθύνονται.

Τέλος, μια δύσκολη για τις εγχώριες εταιρίες περίοδος, όπως η τρέχουσα, συνιστά ευκαιρία τοποθέτησης ξένων επενδυτών και επιχειρήσεων στη Βραζιλία, με εξαγορές, συμμετοχές ή κοινές επενδύσεις. Σε κάθε περίπτωση η χώρα παραμένει μια μεγάλη αγορά 211 εκ. καταναλωτών.

5. Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

Είναι σκόπιμο να διοργανωθούν επιχειρηματικές αποστολές από συλλογικούς και κλαδικούς φορείς, κατά προτίμηση στο πλαίσιο επίσημων επισκέψεων της πολιτικής ηγεσίας ή και σε συνδυασμό με εθνικές συμμετοχές σε εμπορικές εκθέσεις. Είναι σημαντικό, η όποια αποστολή να συνοδεύεται από

---

⁹ Δεν έχουν δημοσιευθεί εισέτι στοιχεία για τα έτη 2018 & 2019

επιβεβαίωση και εμπάθυνση της θεσμικής συνεργασίας, ώστε να επιβεβαιωθεί σε υψηλό επίπεδο η βούληση επαναπροσδιορισμού των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων των δύο χωρών και να εξασφαλιστεί η ανταπόκριση της βραζιλιανής πλευράς. Πλαισίωση με άλλα γεγονότα, όπως εμπορικές εκθέσεις, εκτός του πολλαπλασιαστικού αποτελέσματος, ενδεικνύονται και για πρακτικούς λόγους εξοικονόμησης πόρων για τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις.

Για την περίπτωση των μεμονωμένων προσπαθειών προσέγγισης εισαγωγών ή συνεργατών, οι μέθοδοι που μπορεί να υιοθετήσει μια εταιρία, εξαρτώνται βεβαίως από τη φύση των προϊόντων ή υπηρεσιών και από τη στρατηγική της, με τις διαθέσιμες επιλογές και την αποτελεσματικότητά τους, περίπου ανάλογη σε όλο τον κόσμο. Επισημαίνουμε ότι στη Βραζιλία οι προσωπικές σχέσεις και συστάσεις μεταξύ δικτύου εμπιστών εκτιμώνται και προτιμώνται. Αντίθετα, η επικοινωνία με email συνήθως δεν έχει ανταπόκριση, παρά μόνο αν συνοδεύεται από συστηματική τηλεφωνική υπενθύμιση. Ο θεσμός των εμπορικών εκθέσεων παραμένει ισχυρός στη χώρα και μπορεί να αποτελέσει ένα πρώτο βήμα στην προσπάθεια εισόδου στην αγορά, τη γνωριμία με πιθανούς συνεργάτες, τη διερεύνηση του ανταγωνισμού, κλπ. Ωστόσο, η σύναψη συμφωνιών στο πλαίσιο μιας έκθεσης είναι μάλλον σπάνια και συνήθως προκύπτει μετά από συστηματική επανάληψη επισκέψεων και επαφών με πιθανούς συνεργάτες. Κατάλογος σημαντικών διεθνών διοργανώσεων στη Βραζιλία, είναι διαθέσιμος στην πύλη Agora:

<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/62668>

Τέλος, δεδομένης της απήχησης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στη χώρα, είναι σημαντικό να συμπεριλαμβάνονται στο μείγμα δράσεων προώθησης μιας εταιρίας που επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί στη Βραζιλία, υπό την προϋπόθεση βεβαίως, ότι οι πληροφορίες είναι στην πορτογαλική γλώσσα. Καθώς η αγγλική δεν είναι διαδεδομένη, συνιστάται, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις να αξιολογούν θέματα όπως η μετάφραση της ιστοσελίδας τους και η δημιουργία προωθητικού υλικού στην πορτογαλική, ενώ σε περίπτωση συμμετοχής σε κάποια εμπορική έκθεση ή επίσκεψης στη χώρα, είναι σκόπιμο να εξασφαλίσουν προσωπικό που να μιλάει τη γλώσσα. Περισσότερες πληροφορίες και ενδεικτικός κατάλογος διερμηνέων είναι διαθέσιμος στον Επιχειρηματικό Οδηγό για τη Βραζιλία:

<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/70231>

6. Δράσεις οικονομικής διπλωματίας το έτος 2019

Η δραστηριότητα του Γραφείου το προηγούμενο έτος περιελάμβανε τα κάτωθι:

Προώθηση εξαγωγών/Προσέλκυση επενδύσεων/τουρισμού

- ✓ Διοργάνωση **ελληνικής επιχειρηματικής αποστολής στο Σάο Πάολο Βραζιλίας στο χρονικό διάστημα 19-20 Σεπτεμβρίου 2019**. Έλαβαν μέρος μεταξύ άλλων 4 εταιρείες τροφίμων & ποτών, 1 ανάπτυξης λογισμικού και μία καλλυντικών (**Olympian Green, Deas S.A., Almi Foods, Pobuca Sieben, Ikigai Cosmetics, Katsaros Distilleries**).
- ✓ Διοργάνωση υπό την καθοδήγηση της Πρεσβείας, βραζιλιάνικης **επιχειρηματικής αποστολής του “Fecommercio Santa Catarina” στην Ελλάδα (Αθήνα, 22 & 23 Απριλίου 2019)** Συμμετείχαν 16 βραζιλιάνικες επιχειρήσεις κυρίως από χώρο τροφίμων & σούπερ μάρκετ.
- ✓ Υποστήριξη συμμετοχής ελληνικής εξαγωγικής εταιρείας ελιών **“OLIVEHELLAS” σε Διεθνή έκθεση τροφίμων & ποτών “Anufood Brasil 2019”** (Άγιος Παύλος, 12-14/03/2019).
- ✓ Υποστήριξη συμμετοχής βραζιλιάνικων εταιρειών που εισάγουν ελληνικά προϊόντα και συμμετείχαν σε Διεθνή εμπορική έκθεση τροφοδοσίας σούπερ μάρκετ-**APAS 2018** (Σάο Πάολο,- 9 Μαΐου 2019).
- ✓ Υποστήριξη συμμετοχής ελληνικής εξαγωγικής εταιρείας οίνων **“Vaeni-Naoussa” σε Διεθνή έκθεση συστατικών τροφίμων “FISA 2019”** (Άγιος Παύλος, 11-14/06/2019).

- ✓ Υποστήριξη ελληνικής εταιρείας “**Tourist Club International Ltd**” (www.touristclub.gr) σε συμμετοχή της σε **Διεθνή έκθεση World Travel Market Latin America (W.T.M.)**, που διοργανώθηκε στον Άγιο Παύλο, στο χρονικό διάστημα 31/3-2/4/2019.
- ✓ Συνάντηση με **Πρόεδρο μεγαλύτερου Tour Operator Βραζιλίας “Agaxtour”** κ. Aldo Leone Filho σχετικά με προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος στη Βραζιλία.
- ✓ Συνάντηση με διευθύντρια διεθνούς έκθεσης τουρισμού **ILTM Latin América** (International Luxury Travel Market) κα Larissa Dorez, σχετικά με πρόθεση Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου όπως συμμετάσχει σε προσεχή σχετική έκθεση στο Σάο Πάολο (5-8 Μαΐου 2020).
- ✓ Πραγματοποίηση παρουσίασης **του προγράμματος Golden Visa**” (Νόμος 4146/2013) σε στελέχη της εταιρείας ακινήτων “Remax” (6 Μαΐου 2019).
- ✓ Συνάντηση με **βραζιλιάνικη εταιρεία διευκόλυνσης πληρωμών “Easy for payment Administradora de Cartões de Crédito Ltda”**, σχετικά με ενδιαφέρον αυτής για επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της στην Ελλάδα, στους τομείς της διευκόλυνσης πληρωμών, διαχείρισης εισιτηρίων (σε πεδία μεταφορών, αθλημάτων, στάθμευσης, διασκέδασης), καθώς και συναλλαγών μέσω ηλεκτρονικού εμπορίου.
- ✓ Συμμετοχή σε παρουσίαση Νομαρχίας Σάο Πάολο με θέμα “**Sao Paulo International Business Day**” (20/02/2019)
- ✓ Συμμετοχή σε **Διεθνή Εμπορική Έκθεση Τροφίμων & Ποτών “Anufood Brasil”** (Άγιος Παύλος, 12-14/03/2019).
- ✓ Συμμετοχή σε **Διεθνή Έκθεση “World Travel Market (WTM) ”**, (Άγιος Παύλος 31/3-2/4/2019).
- ✓ Συμμετοχή σε **Διεθνή εμπορική έκθεση τροφοδοσίας σούπερ μάρκετ-“APAS 2019”** (Άγιος Παύλος, 6-9 Μαΐου 2019).
- ✓ Συμμετοχή σε “**BioBrazil Fair Biofach**” (Άγιος Παύλος , 5-8 Ιουνίου 2019).
- ✓ Συμμετοχή σε **Διεθνή Έκθεση Συστατικών τροφίμων “FISA 2019”** (Άγιος Παύλος, 11-14/06 2019).
- ✓ Συμμετοχή σε εκδήλωση κυβέρνησης Σάο Πάολο με θέμα “**Agro Expo International**” (28/11/2019).
- ✓ Ενημέρωση βραζιλιάνικων φορέων και επιχειρήσεων για την ελληνικές εμπορικές εκθέσεις “**Greek Tourism Expo 2019**” & “**Food Expo 2019**”, καθώς και για τον **Διεθνή Διαγωνισμό Οίνου και Αποσταγμάτων Θεσσαλονίκης 2019**.
- ✓ Ενημέρωση ΥΠΕΞ και Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων για τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα στη βραζιλιανή αγορά και σχετικές επισημάνσεις στην Αντιπροσωπεία της Ε.Ε. στη Βραζιλία.
- ✓ Ενημέρωση ΥΠΕΞ & ΥΠΑΑΤ σχετικά με προϊόντα τροφίμων που κυκλοφορούν στη βραζιλιάνικη αγορά και χρησιμοποιούν **παραπλανητικά ελληνικά ονόματα & σύμβολα**. Αποστολή σχετικών φωτογραφιών.
- ✓ Ενημέρωση ΥΠΑΑΤ, φορέων και επιχειρήσεων σχετικά με πορεία **αιτήματος εξαγωγής ελληνικών ακτινιδίων**.
- ✓ Παρακολούθηση αλλαγών νομοθεσίας και ενημέρωση φορέων αναφορικά με τις προϋποθέσεις εισόδου στην αγορά προϊόντων ελληνικού ενδιαφέροντος (σήμανση αλλεργιογόνων τροφίμων-ποτών, σήμανση τροφίμων που περιέχουν λακτόζη, πρότυπο ταυτότητας και ποιότητας κρασιού).

- ✓ Σε συνεργασία με Πρεσβεία Μπραζιλία, **επικαιροποίηση των μητρώων του βραζιλιανού Υπουργείου Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Τροφίμων (Siscole)** σχετικά με ελληνικούς φορείς που εκδίδουν πιστοποιητικά για κρασί/αλκοολούχα ποτά, διαδικασία απαραίτητη για την εισαγωγή των συγκεκριμένων ειδών στη Βραζιλία.

Επιχειρηματική πληροφόρηση

- Ετήσια έκθεση έτους 2019.
- Επιχειρηματικός Οδηγός για τη Βραζιλία έτους 2019 (επικαιροποίηση).
- Αγορά μπίρας της Βραζιλίας (επικαιροποίηση).
- Εξαγωγή κρασιού στη Βραζιλία (επικαιροποίηση).
- Ενημέρωση για διεθνείς εμπορικές εκθέσεις .
- Ενημέρωση για άλλα θέματα (π.χ. αλλαγή στη φορολογία εισαγόμενων προϊόντων, ευρωπαϊκές υπηρεσίες υποστήριξης επιχειρηματικότητας στη Βραζιλία, κλπ.) .

Λοιπή Δραστηριότητα Γραφείου ΟΕΥ Αγίου Παύλου

- Απάντηση σε 63 αιτήματα ελληνικών επιχειρήσεων και φορέων.
- Απάντηση σε αιτήματα βραζιλιανών εισαγωγέων.
- Τροφοδότηση πύλης Agora.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επαναλαμβάνονται, εδώ, επισημάνσεις και συμπεράσματα που παρουσιάστηκαν στα αντίστοιχα κεφάλαια της έκθεσης.

- Παρά τις αδυναμίες της, η βραζιλιανή οικονομία θα εξακολουθήσει να αποτελεί σημείο αναφοράς για τη Νότια Αμερική και για τον κόσμο. Ο προστατευτισμός και η αποστροφή στις εισαγωγές θα εξακολουθήσει ως κυρίαρχο μοντέλο στο ορατό μέλλον.
- Το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών Ελλάδας – Βραζιλίας βρίσκεται σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης.
- Οι Έλληνες εξαγωγείς αντιμετωπίζουν σημαντικά δασμολογικά και μη εμπόδια στο εμπόριο, (υπερβολικοί δασμοί, πιστοποιητικά, ειδικές άδειες, καταχώρηση σε μητρώα, υγειονομικές-φυτοϋγειονομικές απαιτήσεις) για τη διαχείριση των οποίων απαιτούνται μακροχρόνιες και πολύπλοκες διαδικασίες που καθιστούν την εισαγωγική διαδικασία χρονοβόρα και δαπανηρή, και στην περίπτωση των μικρών εξαγωγέων απαγορευτική.
- Συνεκτιμώντας την οικονομική συγκυρία για τη Βραζιλία, το επίπεδο του καταξιωμένου ήδη ανταγωνισμού, τα εμπόδια πρόσβασης στην αγορά και τη γενικότερη αποστροφή της Βραζιλίας στις εισαγωγές, τη σημασία των προσωπικών σχέσεων, η εξαγωγική προσπάθεια σαφώς δεν είναι εύκολη. Στις περισσότερες περιπτώσεις, πιο αποτελεσματική μέθοδος εισόδου στην αγορά θεωρείται η επιτόπου εγκατάσταση/παραγωγή.
- Η πρόσφατα υπογραφείσα συμφωνία Ε.Ε.-Mercosul, αναμένεται να δημιουργήσει περισσότερες ευκαιρίες για τις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις.
- Υπό την προϋπόθεση της συστηματικής προσπάθειας και επένδυσης για την είσοδο και την παραμονή στη χώρα, ευκαιρίες υπάρχουν πρακτικά σε όλους τους ελληνικούς εξαγωγικούς κλάδους. Μεταξύ των ευκαιριών επισημαίνονται: πετρελαιοειδή, μηχανές και συσκευές κάθε είδους και τα μέρη τους, χημικά – λιπάσματα, μάρμαρα, τρόφιμα, προϊόντα άμυνας. Για προϊόντα με χαμηλό βαθμό διαφοροποίησης, είναι σκόπιμο να εξεταστούν περιπτώσεις συνεργασιών για τη δημιουργία μεγέθους ικανού να αντιμετωπίσει τον ισχυρό ανταγωνισμό και το κόστος προώθησης. Για προϊόντα με ισχυρή εθνική πολιτική ανάπτυξης του βραζιλιανού κλάδου, όπως είναι τα φάρμακα και η άμυνα, είναι σκόπιμη η ανάπτυξη συνεργασιών.
- Στις υπηρεσίες, σημαντικός είναι ο ρόλος του τουρισμού και της ναυτιλίας. Κανένας από τους δύο τομείς δεν έχει αναπτυχθεί και αξιοποιηθεί επαρκώς. Υπό προϋποθέσεις, και στις κατασκευές υπάρχει ευκαιρία εισόδου στην αγορά.
- Η Βραζιλία δεν είναι μεγάλος διεθνής επενδυτής. Πιθανότητα προσέλκυσης επενδύσεων στην Ελλάδα θα μπορούσαν να έχουν οι υπηρεσίες, εκτός των χρηματοπιστωτικών, με τον τομέα πληροφορικής και επικοινωνιών ενδεχομένως να διαθέτει την καλύτερη προοπτική, καθώς και οι κατοικίες πολυτελείας, κυρίως παραθαλάσσιες ή νησιωτικές.
- Μια δύσκολη για τις εγχώριες εταιρίες περίοδος, όπως η τρέχουσα, συνιστά ευκαιρία τοποθέτησης των ελληνικών επιχειρήσεων στη Βραζιλία, με εξαγορές, συμμετοχές ή κοινές επενδύσεις.
- Θετική γενικά είναι η εικόνα της Ελλάδας στη Βραζιλία, με τα παραδοσιακά προϊόντα και υπηρεσίες να απολαμβάνουν αναγνώριση και θαυμασμό.
- Απαιτούνται δράσεις προώθησης σε όλα τα επίπεδα, συλλογικό, κλαδικό, επιχειρησιακό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ: ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Κρατικοί φορείς

- INPI – Βραζιλιανό Ινστιτούτο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας: www.inpi.gov.br
- ANVISA - Εθνική Αρχή Υγειονομικής Εποπτείας: <http://portal.anvisa.gov.br>
- INMETRO - Εθνικό Ινστιτούτο Μετρολογίας, Ποιότητας και Τεχνολογίας: www.inmetro.gov.br
- ABNT - Βραζιλιανός Σύνδεσμος Τεχνικών Προτύπων: www.abnt.org.br
- Πύλη προμηθειών της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης: www.comprasgovernamentais.gov.br

Κλαδικοί φορείς

- ABRIFAR – Βραζιλιανή Ένωση διανομέων και εισαγωγέων φαρμακευτικών πρώτων υλών: www.abrifar.org.br
- ABAFARMA - Βραζιλιανός Σύνδεσμος χονδρεμπόρων φαρμάκων: <http://abafarma.com.br/>
- ABIMED - Βραζιλιανή Ένωση Εισαγωγέων Ιατρικού και Νοσοκομειακού Εξοπλισμού και συναφών προϊόντων: www.abimed.org.br
- ABRAFARMA – Σύνδεσμος Βραζιλιανών Φαρμακείων: www.abrafarma.com.br
- ABAV – Ένωση ταξιδιωτικών γραφείων Βραζιλίας: www.abav.com.br
- BRAZTOA – Ένωση tour operators Βραζιλίας: www.braztoa.com.br
- SINDUSCON-SP – Σύνδεσμος Κατασκευαστικών Επιχειρήσεων Πολιτείας Αγίου Παύλου: www.sindusconsp.com.br
- SINAENCO – Εθνική Ένωση Αρχιτεκτονικών και Μελετητικών Επιχειρήσεων Βραζιλίας: www.sinaenco.com.br
- ANAMACO – Βραζιλιανή Ένωση Εμπόρων Δομικών Υλικών: www.anamaco.com.br
- ASBEA – Βραζιλιανή Ένωση Αρχιτεκτονικών Γραφείων: www.asbea.org.br
- ABECE – Βραζιλιανή Ένωση Δομικής Μηχανικής και Συμβουλευτικής: <http://site.abece.com.br/>
- ABCE – Βραζιλιανή Ένωση Συμβούλων Μηχανικών: <http://abceconsultoria.org.br/>
- ABIMDE - Βραζιλιανή Ένωση βιομηχανίας άμυνας και ασφάλειας: www.abimde.org.br
- AIAB – Σύνδεσμος Βιομηχανιών Αεροδιαστημικής της Βραζιλίας: www.aiab.org.br
- APINE - Βραζιλιανός σύνδεσμος ανεξάρτητων παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας: www.apine.com.br
- SECIESP - Σύνδεσμος επιχειρήσεων εγκατάστασης και συντήρησης ανελκυστήρων πολιτείας São Paulo: www.seciesp.com.br
- SECMIERJ - Σύνδεσμος επιχειρήσεων εγκατάστασης και συντήρησης ανελκυστήρων πολιτείας Rio de Janeiro: www.secmierj.com.br
- SINDIPEÇAS / ABIPEÇAS – Εθνικό συνδικάτο βιομηχανίας μερών – ανταλλακτικών αυτοκινήτων / Βραζιλιανή ένωση βιομηχανίας μερών – ανταλλακτικών αυτοκινήτων: www.sindipeças.org.br
- ABRAPET – Βραζιλιανή Ένωση εξόρυξης πετρελαίου: www.abrapet.org.br
- ABPIP – Βραζιλιανή Ένωση ανεξάρτητων παραγωγών πετρελαίου και αερίου: www.abpip.com.br
- ABESPetro – Ένωση Επιχειρήσεων τομέα υπηρεσιών για το πετρέλαιο: www.abespetro.org.br
- ABIMEI - Βραζιλιανή Ένωση εισαγωγέων μηχανών και βιομηχανικού εξοπλισμού: www.abimei.org.br
- ABRAS - Σύνδεσμος Βραζιλιανών Σούπερ Μάρκετ: www.abrasnet.com.br
- APAS - Σύνδεσμος Σούπερ Μάρκετ Αγίου Παύλου: www.portalapas.org.br
- ABIH - Βραζιλιανός Σύνδεσμος Βιομηχανίας Ξενοδοχείων: www.abih.com.br
- ABRAEL - Βραζιλιανή Ένωση Επιχειρήσεων Ειδών Πολυτελείας: www.abrael.org.br
- ABRASCE - Βραζιλιανή Ένωση Εμπορικών Κέντρων: www.portaldoshopping.com.br

- ABF – Βραζιλιανή Ένωση Δικαιόχρησης: www.portaldofranchising.com.br
- ADIPEC - Σύνδεσμος Διανομέων και Εισαγωγέων Αρωμάτων, Καλλυντικών και Συναφών Ειδών: www.adipec.com.br
- ABES – Βραζιλιανή Ένωση επιχειρήσεων λογισμικού: www.abessoftware.com.br
- BRASSCOM – Βραζιλιανός Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Πληροφορικής και Επικοινωνιών: www.brasscom.org.br
- ABRAGAMES – Βραζιλιανός Σύνδεσμος Δημιουργών Ηλεκτρονικών Παιχνιδιών: www.abragames.org
- ACIGAMES – Βραζιλιανός Εμπορικός και Βιομηχανικός Σύνδεσμος Ηλεκτρονικών Παιχνιδιών: www.acigames.com.br
- ABINEE – Βραζιλιανός Σύνδεσμος Βιομηχανίας Ηλεκτρικών και Ηλεκτρονικών: www.abinee.org.br
- SYNDARMA - Βραζιλιανή Ένωση Ναυτιλιακών Επιχειρήσεων: www.syndarma.org.br
- FENAMAR – Εθνική Ομοσπονδία Ναυτιλιακών Πρακτόρων: www.fenamar.com.br

Επιμελητήρια

- CNI – Εθνική Συνομοσπονδία Βιομηχανίας: www.portaldaindustria.com.br
- FIESP – Ομοσπονδία Βιομηχανιών Πολιτείας Αγίου Παύλου: www.fiesp.com.br
- FIRJAN - Ομοσπονδία Βιομηχανιών Πολιτείας of Rio de Janeiro: www.firjan.org.br
- Fecomercio – Ομοσπονδία εμπορίου αγαθών, υπηρεσιών και τουρισμού της πολιτείας Αγίου Παύλου: www.fecomerciointernacional.com.br
- CBIC – Βραζιλιανό Επιμελητήριο Κατασκευαστικού Τομέα: www.cbic.org.br
- Eurocâmaras - Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο των Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Βραζιλία: www.eurocamaras.org.br
- Επιχειρηματικό Συμβούλιο Ελλάδας – Λατινικής Αμερικής: www.latinamericabc.gr
- Εμπορικό, Βιομηχανικό και Τουριστικό Επιμελητήριο Βραζιλίας – Ελλάδας: www.ccbg.com.br (εκτός λειτουργίας)
- Ελληνο-Βραζιλιανό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο: <http://hbcci.org> (εκτός λειτουργίας)

Agora

- Σελίδα Γραφείου ΟΕΥ Αγίου Παύλου:
<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/office/821>
- Επιχειρηματικός Οδηγός για τη Βραζιλία:
<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/70231>
- Κλαδικές μελέτες και σημειώματα:
<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/68326>
<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/65656>
- Κατάλογος εμπορικών εκθέσεων:
<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/68503>
- Χρήσιμες διευθύνσεις στη Βραζιλία:
<http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-anaxora/infofile/67680>

Πύλη Invest & Export Brazil

Το βραζιλιάνικα Υπουργεία Εξωτερικών, Γεωργίας και Ανάπτυξης διατηρούν την πύλη Invest & Export Brazil (www.investexportbrasil.gov.br/?l=en), στην οποία διατίθενται πληροφορίες για βραζιλιάνικες εξαγωγικές επιχειρήσεις και εταιρίες trading, καθώς και για εμπορικές εκθέσεις που διοργανώνονται στη χώρα. Διατίθενται ακόμα οδηγός επενδύσεων στη Βραζιλία, στην αγγλική γλώσσα, στην ιστοσελίδα: www.investexportbrasil.gov.br/guides-0?l=en

Latin America IPR SME Helpdesk

Το Latin America IPR SME Helpdesk είναι κέντρο υποστήριξης για την προστασία δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας μικρομεσαίων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται ή επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν σε χώρες της Λατινικής Αμερικής (Αργεντινή, Βενεζουέλα, Βολιβία, Βραζιλία, Γουατεμάλα, Ελ Σαλβαδόρ, Ισημερινός, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Κούβα, Μεξικό, Νικαράγουα, Ονδούρα, Ουρουγουάη, Παναμάς, Παραγουάη, Περού και Χιλή). Η έδρα του βρίσκεται στην πόλη Campinas, πολιτεία Αγίου Παύλου Βραζιλίας, και οι υπηρεσίες του παρέχονται δωρεάν. Το έργο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υλοποιείται με τη συνεργασία του Συνδέσμου Ευρωπαϊκών Επιμελητηρίων Εμπορίου και Βιομηχανίας και άλλων φορέων από τις εμπλεκόμενες χώρες.

Λεπτομέρειες είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του κέντρου: www.latinamerica-ipr-helpdesk.eu

Πύλη ELAN Biz

Στο πλαίσιο του Προγράμματος ELAN της ΕΕ (European and Latin American Business Services and Innovation), λειτουργεί η ηλεκτρονική πύλη ELAN Biz για την παροχή επιχειρηματικής πληροφόρησης σε ευρωπαϊκές ΜΜΕ που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στις εξής χώρες της Λατινικής Αμερικής: Αργεντινή, Βραζιλία, Κολομβία, Κόστα Ρίκα, Μεξικό, Περού και Χιλή.

Στην πύλη ELAN Biz (www.elanbiz.org) οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ενημερωθούν σχετικά με εξαγωγικές διαδικασίες, επενδυτικό περιβάλλον, κρατικές προμήθειες, εκδηλώσεις, κλπ. για καθεμιά από τις παραπάνω χώρες. Λειτουργεί επίσης η δωρεάν υπηρεσία «Ask the Expert», μέσω της οποίας οι ευρωπαϊκές ΜΜΕ μπορούν να απευθύνουν το εξειδικευμένο ερώτημά τους στους ειδικούς κάθε χώρας. Η υπηρεσία Ask the Expert δεν χειρίζεται αιτήματα προώθησης εξαγωγών (π.χ. παροχή στοιχείων εισαγωγέων, διοργάνωση επιχειρηματικών αποστολών, εκδηλώσεων, κλπ.), ούτε ζητήματα διανοητικής ιδιοκτησίας, για τα οποία αρμόδιο είναι το IPR Helpdesk.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Οι μεγαλύτερες κατηγορίες ελληνικών προϊόντων που εξήχθησαν στη Βραζιλία (σε ευρώ) το έτος 2019 (σε εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας)

εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής %
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	2019/2018
“271012” Ελαφρά λάδια και παρασκευάσματα:	104.705.728	78%	58.605.412	53%	79%
“252310” Τιμέντα που δεν είναι σε σκόνη, με την ονομασία clinkers	4.342.468	3,2%	7.364.213	6,6%	-41%
“300490” Φάρμακα που αποτελούνται από προϊόντα αναμειγμένα ή μη αναμειγμένα, παρασκευασμένα για θεραπευτικούς	2.946.872	2,1%	824.476	0,74%	257%
“999000” Εμπιστευτικά προϊόντα	2.912.102	2,1%	2.730.332	2,5%	6,6%
“844832” Μέρη και εξαρτήματα μηχανών για την προπαρασκευή ή την επεξεργασία υφαντικών υλών, εκτός από επενδύσεις	1.981.475	1,4%	1.104.300	0,99%	79%
“821290” Μέρη από ξυράφια και μη ηλεκτρικές ξυριστικές μηχανές, μέταλλα	1.821.845	1,3%	1.462.848	1,3%	24,5%
“150910” Ελαιόλαδο και τα κλάσματά του, που λαμβάνονται αποκλειστικά από ελιές με τη χρήση μηχανικών ή φυσικών	1.616.302	1,2%	2.824.293	2,5%	-42%

εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής %
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	2019/2018
“680221” Μάρμαρο, τραβερτίνη και αλάβαστρο και τεχνουργήματα από αυτές, απλώς λαξευμένα ή πριονισμένα, με επί	1.535.991	1,1%	1.950.811	1,8%	-21%
“251990” Μαγνησία που αποκτήθηκε με τήξη με ηλεκτρισμό. Μαγνησία πυρωμένη αδρανής φρυγμένη	1.102.695	0,8%	1.236.184	1,1%	-11%
“84840999” Μέρη που αναγνωρίζονται ότι προορίζονται αποκλειστικά ή κύρια για εμβολοφόρους κινητήρες εσωτερικής	958.168	0,71%	907.488	0,8%	5,6%
“390320” Συμπολυμερή του στυρολίου- ακρυλονιτριλίου (SAN) σε αρχικές μορφές	882.050	0,6%	512.080	0,46%	72%
“390210” Πολυπροπυλένιο σε αρχικές μορφές	719.964	0,5%	765.399	0,7%	-5,9%
“760711” Φύλλα και λεπτές ταινίες, από αργίλιο, χωρίς υπόθεμα, που έχουν υποστεί απλή έλαση, με πάχος $\leq 0,2$	538.845	0,4%	844.568	0,8%	-36%
“760612” Ελάσματα και ταινίες από κράματα αργιλίου	522.074	0,38%	173.850	0,1%	200%

εξαψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019		2018		Ποσοστό μεταβολής %
	Αξία	% στο σύνολο	Αξία	% στο σύνολο	2019/2018
“200870” Ροδάκινα κάθε είδους, παρασκευασμένα	415.118	0,3%	409.814	0,37%	1,2%
“320890” Χρώματα επίχρισης και βερνίκια με βάση συνθετικά πολυμερή	359.628	0,3%	326.177	0,3%	10%
“390769” Άλλα	358.159	0,3%	0	0	100%
“200570” Ελιές, παρασκευασμένες ή διατηρημένες χωρίς ξίδι ή οξικό οξύ, μη κατεψυγμένες	314.091	0,2%	217.838	0,19%	44%
“320417” Χρωστικά (pigments) συνθετικά οργανικά.	295.792	0,21%	372.785	0,33%	-20%
“240110” Καπνά χωρίς αφαίρεση μίσχων	291.145	0,21%	0	0	100%
“680291” Μάρμαρο, τραβερτίνη και αλάβαστρος, τυχαίας μορφής, σιλωμένα, διακοσμημένα ή αλλιώς κατεργασμένα	267.995	0,19%	291.909	0,26%	-8,1%
'760720' Φύλλα και λεπτές ταινίες από άργιλο	247.177	0,18%	86.511	0,07%	185%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., προσωρινά στοιχεία, επεξεργασία στοιχείων Γραφείο Ο.Ε.Υ. Αγίου Παύλου

Πίνακας 2: Αξία εισαγωγών βραζιλιανών προϊόντων στην Ελλάδα – επιλογή από τις μεγαλύτερες κατηγορίες (ευρώ) (σε εξαμηφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας)

6ψηφιο κεφ.Σ.Ο.	Περιγραφή	2019	% στο σύνολο
090111	Καφές, μη καβουρντισμένος	49.608.197	37%
260600	Μεταλλεύματα αργιλίου και τα εμπλουτισμένα από αυτά	31.520.686	23%
240120	Καπνά με μερική ή ολική αφαίρεση των μίσχων, που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί	15.212.642	11,3%
470329	Πολτοί χημικοί από ξύλο με ανθρακικό νάτριο ή θειικό άλας, ημιλευκασμένοι ή λευκασμένοι	6.741.815	5%
120190	Άλλα	3.544.612	2,6%
841311	Αντλίες διανομής, εφοδιασμένες με μετρική διάταξη ή κατασκευασμένες για να φέρουν τέτοια διάταξη	3.036.284	2,2%
230990	Παρασκευάσματα των τύπων που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων (εκτός από τροφές για σκύλους)	2.374.654	1,8%
281512	Υδροξείδιο του νατρίου καυστική σόδα σε υδατικό διάλυμα αλισίβα καυστικής σόδας	1.713.314	1,3%
640220	Υποδήματα που έχουν τα εξωτερικά πέλματα και το άνω μέρος από καουτσούκ ή από πλαστική ύλη	1.704.421	1,27%
380610	Κολοφώνια & ρητινικά οξέα	1.446.812	1%
210610	Συμπυκνώματα πρωτεϊνών και ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης	827.883	0,6%
391220	Νιτρικές κυτταρίνες στις οποίες περιλαμβάνονται και τα κολλόδια σε αρχικές μορφές	689.358	0,5%
200919	Χυμοί πορτοκαλιού, που δεν έχουν υποστεί ζύμωση, χωρίς προσθήκη αλκοόλης, με ή χωρίς προσθήκη ζάχαρη	614.266	0,45%
390120	Πολυαιθυλένιο πυκνότητας < 0,94, σε αρχικές μορφές	598.189	0,44%
640299	Υποδήματα που έχουν τα εξωτερικά πέλματα και το άνω μέρος από καουτσούκ ή από πλαστική ύλη	553.186	0,4%
450255	Με βάρος κατά m2 40 g ή περισσότερο αλλά που δεν υπερβαίνει τα 150 g, σε κυλίνδρους	521.710	0,4%
300420	Φάρμακα που περιέχουν αντιβιοτικά, που παρουσιάζονται με μορφή δόσεων ή είναι συσκευασμένα για τη λι	520.412	0,4%
120242	Χωρίς κέλυφος, έστω και σπασμένα	514.776	0,4%
640399	Υποδήματα που έχουν τα εξωτερικά πέλματα από καουτσούκ, πλαστική ύλη ή ανασχηματισμένο δέρμα και το	512.850	0,4%
230910	Τροφές για σκύλους ή γάτες, συσκευασμένες για τη λιανική πώληση	426.096	0,31%
090411	Πιπέρι του είδους Piper, μη θρυμματισμένο ούτε σε σκόνη	424.709	0,31%
170199	Ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο ή από τεύτλα και ζαχαρόζη χημικώς καθαρή, σε στερεή κατάσταση (εκτός από ζάχ	404.779	0,30%

6ψήφιο κεφ.Σ.Ο.	Περιγραφή	2019	% στο σύνολο
390230	Συμπολυμερή του προπυλενίου σε αρχικές μορφές	378.934	0,3%
350300	Ζελατίνες, στις οποίες περιλαμβάνονται και εκείνες που παρουσιάζονται σε φύλλα με σχήμα τετράγωνο ή	366.455	0,27%
401140	Επίσωτρα με πιεσμένο αέρα, καινούργια, από καουτσούκ, των τύπων που χρησιμοποιούνται για μοτοσικλέτες	362.787	0,27%
611241	Μαγιό, κλότες και σλιπ μάνιου, πλεκτά, από συνθετικές ίνες, για γυναίκες ή κορίτσια	361.574	0,27%
441239	Άλλη	337.528	0,25%
851521	Μηχανές και συσκευές για τη συγκόλληση των μετάλλων με αντίσταση, εξ ολοκλήρου ή μερικώς αυτόματες	320.000	0,63%
170410	Τσίχλες (chewing-gum), έστω και περιτυλιγμένες με ζάχαρη	296.582	0,22%
220890	Αιθυλική αλκοόλη με κατ' όγκο αλκοολικό τίτλο < 80% vol, μη μετουσιωμένη. Αποστάγματα και άλλα οиноπ	295.125	0,22%
200911	Χυμοί πορτοκαλιού, που δεν έχουν υποστεί ζύμωση, χωρίς προσθήκη αλκοόλης, με ή χωρίς προσθήκη ζάχαρη	293.069	0,21%
350300	Ζελατίνες, στις οποίες περιλαμβάνονται και εκείνες που παρουσιάζονται σε φύλλα με σχήμα τετράγωνο	544.399	0,4%
821191	Μαχαίρια τραπεζιού με σταθερή λεπίδα από κοινά μέταλλα	277.395	0,20
842920	Ομαλυντήρες χώματος και δρόμων (graders), αυτοπροωθούμενοι	267.081	0,19%
237.840	Φτυαριστές-φορτωτές μετωπικής φόρτωσης, αυτοπροωθούμενοι	237.840	0,2%
480256	Με βάρος κατά m ² 40 g ή περισσότερο αλλά που δεν υπερβαίνει τα 150 g, σε φύλλα των οποίων η μία πλευ	235.801	0,17%
999000	Εμπιστευτικά προϊόντα	235.396	0,17%
480411	Χαρτί και χαρτόνια για επικάλυψη, με την ονομασία kraftliner, χωρίς επίχριση ή επάλειψη, σε κυλίνδρο	211.001	0,15%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., επεξεργασία στοιχείων Γραφείο ΟΕΥ Αγίου Παύλου